

Diak

**Päivi Leppänen
Virpi Salo**

Diakonia-ammattikorkeakoulu
sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) ja
Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö
Opinnäytetyö, 2019

OSALLISUUDEN JA TOIMIJUUDEN VAHVISTAMINEN LAITOSNUOREN ARJEN HALLINNASSA

Työskentelymalli työntekijöille

TIIVISTELMÄ

Päivi Leppänen ja Virpi Salo.

Osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen laitospuolen arjen hallinnassa, työskentelymalli työntekijöille.

48 s., 1 liite.

Maaliskuu 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma.

Sosionomi (AMK) ja Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö.

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää ja antaa välineitä yksilötyöskentelyyn nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Lähtöajatuksena oli, että työskentelytapa antaa viitekehyksen uudelleen ja osallistavaan tapaan toimia. Opinnäytetyömme toimintaympäristönä oli Kalliola Oy:n erityisnuorille suunnattu nuorisokoti.

Opinnäytetyön teoriaosuus koostui erityisnuoresta lastensuojelulaitoksessa, nuoren osallisuudesta ja toimijuudesta. Toiminnassa on käytetty neuropsykiatrisen valmennuksen, COPM (Canadian Occupational Performance Measure) itsearviointimenetelmän, dialogiseen ohjauksen sekä NLP (neuro-linguistic programming) menetelmien teorioita.

Kehittämämme työskentelytavan toimivuutta kokeiltiin kuuden nuoren kanssa marras- joulukuussa 2018. Aloitustapaamisessa nuori valitsi yhden opeteltavan haasteen ja arvioi osaamisensa tason asteikolla yhdestä kymmeneen. Harjoitteluvaiheessa nuori työskenteli haasteen kanssa. Päätöstapaamisessa nuori antoi palautteen sekä pisteytti osaamisensa uudelleen samalla asteikolla.

Kehittämishanketta arvioitiin nuorten itsearviointien ja perhetyöntekijän havaintojen kirjaamisen perusteella. Arviointimenetelmä auttoi nuoria hahmottamaan omaa edistymistään konkreettisesti. He saivat onnistumisen kokemuksia. Tämä oli hyvä työskentelytapa nuoren ja aikuisen välisille keskusteluille. Nuoret olivat tyytyväisiä työskentelytapaan.

Työskentelytapa soveltuu eri-ikäisille ja erilaisiin toimintaympäristöihin. Parhaat tulokset saavutetaan systemaattisella ja suunnitelmallisella käytöllä. Väline on yksinkertainen, nopea ja tarjoaa myös työskentelytavan arjen tekemistä vahvistamaan. Ammattilaisten tehtävänä on kantaa vastuuta uusien työskentelytapojen kehittämisestä sekä saattaa nämä tiedot ja taidot muillekin toimijoille. Opinnäytetyö luovutetaan Kalliola Oy:n johdolle vapain käyttöoikeuksin. Tarkoitus on tehdä opinnäytetyöstä opas sekä artikkeli sosiaali- ja terveysalan julkaisuihin.

Asiasanat: osallisuus, toimijuus, erityisnuori, lastensuojelulaitos

ABSTRACT

Päivi Leppänen and Virpi Salo

Promoting involvement and the sense of agency in the everyday life of institutionalized youth

48 p., 1 appendix

March 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Option in Christian Youth Work

Bachelor of Social Services

The aim of this development-oriented project was to improve and provide tools for professionals working with young in individual perspective. The main goal was to compile a framework for a new kind participatory operation model within youth work. The environment for this thesis was Kalliola Ltd youth home for young people with special needs.

The theoretical reference of this thesis comprises young people with special needs in youth home environment, the participation of the young inhabitants and their sense of agency for their own life. Furthermore, this thesis has the focus on neuropsychiatric coaching, the COPM self-assessment method and the NLP method.

The functionality of the model, comprised for this project, was tested with six young during November-December 2018. The execution of this model consisted of an initial meeting where the young choose a challenge and evaluated their competence in scale from one to ten. In the functional part, the young worked with the selected challenge and in the final meeting, the young gave feedback and re-evaluated their competence in the scale mentioned.

The project was evaluated by the self-assessments of the young person and by the documented observations of the family worker. The numeral assessment helped the young perceive their advancement in a concrete manner and experience success. This was a good tool for discussions between a young and an adult and the young where satisfied with this method of working.

This work method applies well for people of different ages in different and various environments. The best results are achieved with a systematic and planned use. The tool is simple, fast and reinforces activities in everyday life. Professionals have a duty to produce structural social work and bear responsibility for the development of new working models and convey this information and skills to other operators. This thesis will be given to Kalliola Ltd management with free rights to use it. There are plans to produce a guide leaflet based on this thesis. In addition, to publish an article for the social and health care publications.

Keywords: participation, functioning, youth with special needs, youth home

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	4
2 ERITYISNUORI JA SIIAISHUOLTOLAITOS	6
2.1 Erityisnuori ja arjen haasteet	6
2.2 Nuoren huostaanotto	7
2.3 Erityisnuori sijaishuoltolaitoksessa	8
2.4 Sijaishuoltolaitosten kehitysnäkymät	9
3 NUOREN OSALLISUUS JA TOIMIJUUS	11
3.1 Nuoren osallisuus.....	11
3.2 Nuoren toimijuus.....	12
4 KALLIOLA OY.....	14
4.1 Historia	14
4.2 Kalliola Oy:n nuorisokoti	14
5 KEHITTÄMISHANKKEEN KUVAUS	16
5.1 Työskentelymallin lähtökohdat.....	16
5.2 Työskentelymallin suunnittelu.....	20
5.3 Työskentelyn vaiheet	21
6 TYÖSKENTELY NUORTEN KANSSA	24
6.1 Pekka	24
6.2 Lucia	26
6.3 Paavo.....	28
6.4 Anna	30
6.5 Kristiina	31
6.6 Aatami.....	31
6.7 Yhteenveto.....	32
7 ARVIOINTI	35
8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	37
8.1 Eettisyys lapsi- ja lapsuudentutkimuksessa	37
8.2 Luotettavuus	38
9 POHDINTA.....	39
9.1 Suomen evankelisuterilaisen kirkon erityisnuorisotyö.....	39
9.2 Pohdinta	40
LÄHTEET	43
LIITE 1. OPINNÄYTETYÖN TIEDOTE JA SUOSTUMUS.....	47

1 JOHDANTO

Vastuu lapsen hyvinvoinnista ja kasvatuksesta on aina ensisijaisesti lapsen huoltajilla. Mikäli hyvinvointi ei toteudu lapsen omassa kodissa, yhteiskunnalla on velvollisuus puuttua kasvatukseen ja tarjota lapselle sekä perheelle riittävän ajoissa hoivaa ja tukea. Tarvittaessa perhe ohjataan lastensuojelun piiriin. (L417/2007.) Hallituksen yhtenä kärkihankkeena on Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma (LAPE). Palvelujen kehittämistavoitteina laitostenmuutoksissa on vastata asiakkaiden tarpeisiin ja olla vaikuttavaa. Hoidon tavoitteena tulee olla kuntouttava, kasvatuksellinen, hoidollinen ja terapeuttinen lähestymistapa. Keskiössä on myös laitoshoidon työntekijöiden ammatillisuus. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2017, laitoshoido.)

Suomessa oli sijoitettuna lapsia kodin ulkopuolelle vuonna 2017 yhteensä noin 18.000, joista laitoksissa oli reilu kolmannes. 16–17 vuotiaita sijoitettuja nuoria oli yhteensä noin kolme prosenttia suhteutettuna vastaavan ikäiseen väestöön. Osuus laitoshoidossa olevista lapsista oli suurin tässä ikäryhmässä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2017. Liitetaulukko 1.; Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lastensuojelun 2017 -tilasto; Mikkola, Rintanen, Nuorteva, Kovasin & Erhola 2015, 134.) On siis merkityksellistä, miten laitosten nuorten valmistuminen kohti aikuisuutta tapahtuu. Ensisijaisena tavoitteena on yhteiskuntaan sijoittuminen.

Opinnäytetyömme yhteistyökumppani on Kalliola Oy:n ylläpitämä nuorisokoti. Opinnäytetyöntekijöistä toinen työskentelee Kalliola Oy:n nuorisokodissa perhetyöntekijänä ja toinen tekee lastensuojelutyötä nuorten kanssa toisessa laitoksessa. Nuorisokodin toiminta on suunnattu 12–17-vuotiaille lastensuojelun toimin sijoitetuille psyykkisesti oireileville nuorille, joilla on haasteita koulunkäynnissä. Nuorisokodissa on käytössä muun muassa neuropsykiatrinen valmennus. Tässä valmennuksessa arjen hallintaa harjoitellaan nuoren kanssa pienin askelin, nuoren omia vahvuuksia ja voimavaroja vahvistaen (Huotari & Tamski 2011, 23–24). Tämän työmuodon myötä on haluttu lähteä kehittämään nuoren osallisuutta ja toimijuutta vahvistavia työmenetelmiä. Kehittämisen tarvetta on lisännyt myös nuorten esille tuoma näkökulma, jossa he ovat koke-

neet jäävänsä ulkopuolisiksi oman elämänsä asioissa. Nuoren elämässä olevien aikuisten velvollisuus on tukea sijoitettua nuorta ja huolehtia siitä, että hänen oikeutensa ja osallisuutensa toteutuvat myös arjessa ja käytännössä. (Pensäpuu ry, Uskomme sinuun – usko sinäkin -materiaalit ja Lastensuojelun Keskusliitto 2012, 5 ja 26.)

Kanadalaisen itsearviointimenetelmän COPM:n (Canadian Occupational Performance Measure) ydintarkoitus on vahvistaa asiakkaan osallisuutta ja toimijuutta arjen hallinnan harjoittelussa (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinninlaitos 2014, Toimia). Tästä nousi ajatus, että voisiko tämän tapainen työote toimia myös nuorisokodissa.

Olemme kehittäneet työskentelytavan ja tässä opinnäytetyössä hyödynämme soveltuvin osin COPM itsearviointimenetelmän tapaa työskennellä asiakkaiden kanssa ottaen huomioon jokaisen nuoren yksilölliset valmiudet. Opinnäytetyössä tarkastelemme, miten nuori kokee kehittämämme osallistavan työskentelytavan arjen hallinnan harjoittelussa ja opettelussa sekä miten malli soveltuu työvälineeksi laitoshoidon.

Opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena on vahvistaa nuoren osallisuutta ja toimijuutta arjen hallinnassa ja kehittää sekä antaa välineitä yksilötyöskentelyyn nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille.

2 ERITYISNUORI JA SIJAISHUOLTOLAITOS

2.1 Erityisnuori ja arjen haasteet

Aalbergin ja Siimeksen mukaan ikävuodet 12–22 koostuvat kehitysvaiheista, jotka sijoittuvat lapsuuden ja aikuisuuden väliin. Tänä aikana fyysisten muutosten lisäksi irrottaudutaan lapsuudesta, yksilöidytään ja löydetään uusi identiteetti. Nuoruus tarjoaa myös ainutlaatuisen mahdollisuuden parantaa tulevaa elämänlaatua. Aivot jatkavat kehittymistä ja siksi ne ovat myös tässä vaiheessa herkkiä vaikutteille. Nuoruus tarjoaa myös mahdollisuuden korjata lapsuuden ajan häiriötä nuoren kyetessä kohtaamaan ne kehittyneempänä ja henkisesti valmiimpana (Aalberg & Siimes 2007, 15, 63–64, 67).

Lasten ja nuorten neuropsykiatriset häiriöt ovat kehityksellisiä aivojen toimintaan liittyviä häiriöitä. Näistä yleisimpiä ovat tarkkaavaisuus- ja yliaktiivisuushäiriö ADHD (attention deficit hyperactivity disorder), Aspergerin syndrooma sekä Touretten oireyhtymä. Näihin liittyy usein samanaikaisesti myös mielenterveyteen liittyviä häiriöitä, jotka saattavat pahentaa neuropsykiatrisia oireita tai päinvastoin. Mielenterveyden häiriöitä on paljon, esimerkiksi masennus, ahdistuneisuus, pakko-oireinen häiriö, paniikkihäiriö, itsetuhoinen käyttäytyminen (esim. viiltely), syömishäiriöt, erilaiset käytöshäiriöt, psykoosi, skitsofrenia. (Lassander & Karila-Hietala 2015, 51–53, Marttunen; Sourander & Aronen 2017, 635.)

Neuropsykiatrisista häiriöistä kärsivillä nuorilla on usein ikätasoaan heikommat sosiaaliset taidot. ADHD:n tarkkaavuuden, impulssikontrollin ongelmat ja toiminnan ohjauksen vaikeudet saattavat aiheuttaa koulussa negatiivisen palauttekierteen, jolloin nuori mahdollisesti hakeutuu epäsosiaalisempiin kaveripiireihin, jolloin käytöshäiriöt ja päihteidenkäyttämisen riskit kasvavat. ADHD tuo lisäksi vaikeuksia oman toiminnan ohjaamiseen. Esimerkiksi aloittaminen, toiminnan suunnittelu ja tehtävän loppuun saattaminen vaikeutuvat. Ongelmat tulevat esiin opiskelun alkaessa, kun koulutyöt eivät onnistu. (Marttunen, Kalliala-Heino 2017, 669–671.)

Asperger –henkilöiden älykkyys on yleensä keskitasoa tai yli sen. He näkevät ja kokevat ympäröivän maailman omalla tavallaan, joka poikkeaa muista. Aspergerin oireyhtymään ei liity samalla tavoin oppimisvaikeuksia kuin autismiin.

Ilmenemismuodot ovat yksilöllisiä, oppiminen voi olla normaalia eivätkä oireet välttämättä näy ulospäin. Kuitenkin he usein tarvitsevat tukea omaan arkeensa. (Korkeila & Leppämäki 2017, 108–109.) Touretten oireyhtymästä kärsivillä nuorilla on rituaaleja, erilaisia äänellisiä ja motorisia nykimishäiriöitä tai esimerkiksi rivopuheisuutta. Nämä haittaavat normaalia sosiaalista kanssakäymistä sekä aiheuttavat ahdistuneisuutta (Koponen 2017, 335–336).

2.2 Nuoren huostaanotto

Nuoren huostaanoton perusteena ovat kasvu oloissa olevat puutteet, huoltajien puutteelliset kyvyt toimia kasvattajina sekä heidän päihde- ja/tai mielenterveysongelmat. Syynä voi olla myös huoli nuoren omasta käyttäytymisestä, joka vaarantaa vakavasti hänen terveyttään tai kehitystään. (Räty 2015, 360–364.) Huostaanotto voidaan tehdä avohuollon tukitoimena perustuen vapaaehtoisuuteen. Kiireellinen sijoitus tehdään nuoren ollessa välittömässä vaarassa. Huostaanotto päättyy aina joko kotiin palaamiseen tai nuoren täyttäessä 18 vuotta. (L 417/2007.)

Vastentahtoisesta huostaanotosta päättää tuomioistuin, jos vanhemmat ja/tai 12 vuotta täyttänyt nuori vastustaa sitä. Vuonna 2014 huostaanotoista 23 prosenttia tehtiin tahdonvastaisesti. Huostaanotto rajoittaa nuoren ja huoltajan välisiä oikeuksia ja valtuuksia. Yhteisymmärryksessä viranomaisten kanssa tehdyssä huostaanotossa osapuolien osallisuus on syvällisempää ja yhteistyö hedelmällisempää. Suostumuksella tehty huostaanottopäätös voidaan peruuttaa milloin vaan. Tällöin arvioidaan tilannetta, onko syytä jatkaa huostaanottoa vastentahtoisin keinoin (Huhtanen 2016, 33–41, 43).

Nykyinen lastensuojelulaki 417/2007 tuli voimaan 1.1.2008. ”Lain (1 §) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun”. (L 417/2007.)

Nykyinen sosiaalihuoltolaki 1302/2014 on astunut voimaan vuonna 2015. Sen tarkoituksena on turvata kaikille tasa-arvoiset sosiaalipalvelut sekä hyvinvointia edistävät toimenpiteet yhteistyössä asiakkaan ja eri toimijoiden kanssa. Sosiaalihuoltolaki (L 1301/2014) painottuu erityispalveluiden sijaan yleispalveluihin ja siirtää esimerkiksi lastensuojelun avohuollon asiakkuuksia sosiaalihuol-

tolain piiriin (Räty 2015, 23). Kolmas keskeinen laki lastensuojelussa on perustuslaki. Se suojaa jokaisen henkilökohtaisen vapauden, koskemattomuuden, turvallisuuden, ihmisarvon loukkaamattomuuden sekä nuoren viestinnän loukkaamattomuuteen. Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus ihmisarvoisen elämän edellytyksiin eli oikeus sosiaaliturvaan. Tämä mahdollistaa nuoren huolenpidosta vastaavien turvata heidän hyvinvointinsa ja yksilöllinen kasvu. (L 731/1999.)

2.3 Erityisnuori sijaishuoltolaitoksessa

Tällä hetkellä Suomessa on viisi valtion koulukotia (Valtion koulukodit, yleistä koulukodeista). Yksityisiä lastensuojeluyksiköitä noin 671, joista laitoshoitopaikkoja on 365 (Porko, Heino & Eriksson 2018, 16–18).

Nuorten laitoshoidon tavoitteena on vastata lastensuojelun sijaishuollon asiakkaiden tarpeisiin. Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma LAPE:n erityistason palvelujen toimeenpano suunnitelmassa hyödynnetään ja kootaan asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia ja tietoja. Määritellään keskeiset periaatteet, joilla käynnistetään maakunnissa palvelumallien kokeilu ja arvioidaan niiden toimivuutta asiakkaiden saamaan hyötyyn. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma.) Kehittämistyön periaatteena on YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Sijaishuollon laitoshoidossa niiden noudattaminen on erityisen tärkeää, koska jo huostaanotto vaikuttaa lapsen oikeuksiin (Timonen-Kallio, Yliruka & Närhi, 2017, 10). Artiklassa 2 määritellään lapsen oikeuksien kuuluvan jokaiselle lapselle. Ketään ei saa syrjiä hänen ominaisuuksiensa, mielipiteidensä tai taustansa vuoksi. Artikla 3 velvoittaa ottamaan ensimmäiseksi huomioon lapsen edun. Artiklassa 12 korostetaan, että lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä ja ne on otettava huomioon häntä koskevissa päätöksissä ikä ja kehitystaso huomioon ottaen (Unicef. Yleissopimus lapsen oikeuksista).

Nuori, jolla on päihteiden ongelmakäyttöä, itsetuhoisuutta ja haastavaa käyttäytymistä, päätyy useammin laitossijoituksiin kuin perhehoitoon. Vanhemmat kokevat laitoksen vähemmän kilpailijaksi omalle vanhemmuudelleen kuin perhehoitajan. Lastensuojelulain (L417/2007) mukaan "Sijaishuoltopaikan valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen

tarpeisiin.” Laitoshoito voitaisiin myös nähdä ensisijaisena vaihtoehtona monien ongelmien rasittamille lapsille, kun se usein nähdään viimesijaisena vaihtoehtona. Tällöin voitaisiin myös välttää se monisijoitusten sarja, jossa nuori on kokenut mahdollisesti jo monta hylkäämiskokemusta, kun ei ole kelvannut sinne, tänne eikä tuonne ja lopulta ”joutunut laitokseen”. (Timonen-Kallio ym. 2017, 11.)

Sijoitettujen lasten taustat ja tarpeet ovat moninaisia ja vaativat moniammatillista yhteistyötä alusta alkaen. Nuorten psykiatrinen, lääketieteellinen tutkimus ja hoito ovat lastensuojelun rinnakkain kulkevia prosesseja ennen sijoitusta, sijoituksen aikana ja sen jälkeen. Nuorten kohdalla tämä yhteistyö koetaan haasteellisena ja se vahvistaa heille moninkertaisia identiteettejä. Laitostyössä joudutaan hoitamaan vakavia käyttäytymishäiriöitä sekä mielenterveysongelmia ja työn kehittämisen tavoitteena on kartoittaa palvelusisältöjen tavallisuutta ja erityisyyttä sekä henkilöstön osaamista. Poislähtämisen kulttuurista voidaan pyrkiä pois jalkautuvalla hoidolla, tuomalla hoitoa lapsen omaan elinympäristöön eri toimijoiden yhteistyöllä. (Pösö 2004, 122–126.)

2.4 Sijaishuoltolaitosten kehitysnäkymät

Nuoren sijoittaminen kodin ulkopuolelle on kustannuksiltaan hyvin kallis vaihtoehto. Kuusikkokuntien (Espoo, Helsinki, Oulu, Tampere, Turku ja Vantaa) tilastojen mukaan sijoittaminen vuonna 2017 ilman sosiaalityön kustannuksia sijaisperheeseen maksaa noin 27.000 vuodessa, ammatilliseen perhekotiin noin 64 000 euroa vuodessa ja laitoshoitoon yli 90 000 euroa vuodessa. (Kuusikko-työryhmä 2017.)

Laitostyön uudistavan lähestymistavan tulee olla suunnitelmallista, kasvatuksellista ja kuntouttavaa toimintaa. Laitoshoitoa tulee kehittää niin, että se tunnistaa entistä paremmin sijoitetun nuoren elämän erityisyyden. Sen tulee olla terapeutista, nuoren kokemuksiin vastaamista sekä niiden käsittelyä ja muutosten aikaansaamista niin, etteivät kokemukset vaurioita nuorta pysyvästi. Siihen liittyy kiinteästi yhteistyö nuoren ja hänen perheensä kanssa, yhteydenpito, perheen osallisuus, osallistuminen laitoksen arkeen, jaettu vastuu ja kumppanuus lasten perheenjäsenten sekä muiden lapsen kanssa toimijoiden

välillä. Arkinen huolenpito esim. herääminen, kouluun lähettäminen ja vastaanottaminen, ruuanlaitto ja siivous. Tavoitteena on lapsen kehittäminen ja kasvun tukeminen sekä toimijuuden vahvistaminen kohti itsenäistä elämää, osallisuutta ja osaksi yhteiskunnan tarjoamia mahdollisuuksia eli kiinnittymistä yhteiskuntaan. Kiinnitetään huomiota itsetuntemuksen, vuorovaikutuksen, ryhmässä toimimisen ja vastuun kehittämiseen. Vaativan tehtävän yhtenä tavoitteena on auttaa nuorta itsekasvatukseen ja oman potentiaalinsa löytämiseen. Perustaa luovat yhdessä määritellyt arvot, perustehtävät, säännöt, sopimukset ja näiden reflektointi sekä arviointi. Tärkeitä hyvinvoinnin osa-alueita ovat turvallisuus, positiivinen minäkuva ja toimijuus. (Timonen-Kallio ym. 2017, 16–18.)

Pienissä laitoksissa, joissa ei aina pystytä kouluttamaan työntekijöitä terapeuteiksi, voi omien menetelmien kehittäminen olla tarpeellista. Monitieteellisellä lähestymistavalla sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden yhteistyöllä voidaan saavuttaa laadukkaita työskentelytapoja. Asiantuntijoilla on näkemyksiä myös siitä, milloin on syytä luopua perinteisistä menetelmistä ja aika siirtyä eteenpäin sekä alkaa kehittämään uusia tapoja tutkijoiden kanssa. (Timonen-Kallio ym. 2017, 20.)

3 NUOREN OSALLISUUS JA TOIMIJUUS

3.1 Nuoren osallisuus

Kuulluksi tulemien vahvistaa osallisuutta. Nuoret kokevat, että heitä pitää kuulla ja kuitenkin samaan aikaan he ovat sitä mieltä, että aikuiset ja ammattilaiset eivät ole kiinnostuneita heidän mielipiteistään. (Hipp, Pollari & Luoma 2018, 4). Osallisuus syntyy vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin. Osallisuuteen voidaan oppia, sitä voidaan vahvistaa innostamalla ja luomalla uusia osallisuutta vahvistavia menetelmiä. Luottamus, sitoutuminen ja kuulluksi tuleminen ovat osallisuuden keskeisiä elementtejä. Ihmisen itsensä kokiessa asiat merkityksellisiksi osallisuus vahvistuu. Luonnollinen tie osallisuuden kokemukseen lähtee kotoa ja jatkuu yhteisöjen kautta yhteiskunnassa vaikuttamiseen. (Rouvinen-Wilenius 2010, 51–68.)

Nuori, ammattilainen, viranomainen ja päättäjät tarkastelevat asiakkuutta omasta näkökulmasta ja tulkitsevat rooleja eri tavoin. Hoitohenkilökunnalla on lähin kosketuspinta nuoreen. Siellä pitää olla kyky asettua hänen asemaansa ja olla vuorovaikutuksessa hänen kanssaan niin, että kunnioittava ja emotionaalinen hoitosuhde syntyy. Nuorta ja hänen huoltajiaan velvoittaa ja oikeuttaa se, että he ovat yleensä parhaita asiantuntijoita nuoren elämästä, tarpeista sekä sairauksista. Tämän tulee olla hoitohenkilökunnalle peruslähtökohta. Nuoren tulee saada hoitoa oikeaan aikaan ja oikeiden ammattilaisten yhteistyönä. Nuorella on oikeus myös oman tukiverkoston mukaan ottamiseen ja oikean tiedon saamiseen omista oikeuksista ja mahdollisuuksista. Nuoren ja työntekijän tulee ymmärtää vuorovaikutuksen merkitys hoitosuhteessa. Molemmilla osapuolilla on valtaa, vaikkakin ammattilaisella on yleensä sitä enemmän organisaationsa oikeutuksena. (Raitakari, Juhila, Günther, K., Kulmala, A. & Saario, S., 2013.)

Asiakkuuden vastapuolella/rinnalla nähdään moniammatillinen verkosto ja yhteistyö, jossa lähtökohtana ovat vapaaehtoisuus, keskinäinen riippuvuus, yhteinen hyöty (esim. oikea-aikainen hoito tuo säästöjä) ja inhimillisyys. Jokainen eri taho tuo oman asiantuntijuuden mukaan niin, että saadaan eettisesti oikeanlaiset toimet aikaan. Nuorella on oikeus osallistua päätöksentekoon ja palveluiden kehittämiseen sekä tulla kuulluksi esim. kokemusasiantuntijana.

Nuorella ja hänen huoltajillaan tulee olla lähtökohtaisesti vastuu itseään koskevista päätöksistä, elämästään ja hoidostaan. Vaikka joskus hoidon sopijoina ovat sosiaalityöntekijä ja palveluntuottaja, lähtökohtana tulee kuitenkin olla näkemys nuoren oman elämän vastuusta. Kuntoutus on monialaista ja se jaetaan lääkinnällisen, ammatillisen, sosiaalisen ja kasvatuksen kuntoutuksen osa-alueisiin. Kaikki tulisi nähdä myös erikseen monialaisina osa-alueina (Järvikoski, Martin, Kippola-Pääkkönen & Härkäpää 2017, 58). Itsemääräämisoikeus on aina tavoite ja keskeistä ovat eettisyys sekä moraaliset velvoitteet. Heikoimmassa asemassa oleminen tuo vastuun heidän asioiden ajamisesta ja tarpeellisen hoivan antamisesta. Vastuunkantajina ovat tällöin omaiset ja/tai ammatillaiset. (Raitakari ym.2013.)

3.2 Nuoren toimijuus

Toimijuus voidaan määritellä yksilön tietoiseksi osallistumiseksi ja mukana olemiseksi. Siihen liittyy tietoisuus omasta asemastaan sekä siihen liittyvistä vapauksista ja velvollisuuksista yhteiskunnassa. Toimijuuden kehittymiseen vaikuttaa Lev Vygotskin (1896-1934) määrittelemä lähikehityksen vyöhyke eli sosiaalisten suhteiden alue, jolla oppiminen ja kehitys tapahtuvat. Lähikehityksen vyöhykkeellä nuori pystyy suoriutumaan tehtävistä yhteistyössä ohjaajan kanssa. Oikeanlainen tuki ja harjoittelu tavoitteen saavuttamiseksi muuttuvat myöhemmin itsenäiseksi osaamiseksi. Oppiminen ja kehittyminen vaikuttavat muuttuvaan lähikehityksen vyöhykkeeseen. Lähikehityksen vyöhykkeen muotoutumiseen vaikuttavat nuoren kehitys- ja osaamisen taso vuorovaikutuksessa ohjaajan kanssa. Kuntoutuksen näkökulmasta olennaista on, että nuoren toimijuus kehittyy ja rakentuu elämänkulussa vaihe vaiheelta erilaisten arjen tapahtumien ollessa kehityksen ja muutoksen mahdollistajina. (Silvonen 2015, 7–13.)

Albert Bandura on erottanut toimijuuden kolme eri muotoa: henkilökohtainen toimijuus, läheistoimijuus ja kollektiivinen toimijuus. Läheistoimijuudessa tukeudutaan toisten apuun ja voimavaroihin, jossa yksilö pyrkii saavuttamaan toivottuja tuloksia laitoksen ohjaajan avulla. Henkilökohtaiseen toimijuuteen vaikuttavat minä pystyvyysuskomukset. Yksilön omat kokemukset, näkemykset itsestään ja kyvyistään toimijana ovat keskiössä. Nämä vaikuttavat siihen,

miten ihminen elämässään toimii ja minkälaiseksi hänen elämänsä muodostuu. Toimijuus määrittyy myös mahdollisuuksiin, esteisiin ja näköaloihin. (Vanhalakka-Ruoho 2015, 43.)

Jyrki Jyrkämä on kehittänyt toimijuuden tarkasteluun viitekehyksen, jossa toimijuus nähdään suhteessa yksilön toiminnan tilanteisiin ja ympäristöön. Toimijuuden osa-alueita ovat osaaminen eli tiedot ja taidot, fyysiset ja psyykkiset kyvyt, motivaatiotekijät, pakkotilanteet tai sosiaalisten esteiden poistamiset, mahdollisuuksien ja vaihtoehtojen tunnistamiset sekä tunnekokemukset. (Jyrkämä 2007, 205–208.)

4 KALLIOLA OY

4.1 Historia

Yhteistyökumppanimme on Kalliola Oy:n ylläpitämä nuorisokoti. Kalliola Oy:n juuret ovat settlementtityössä. Pastori Sigfrid Sirenius työskenteli Lontoossa merimiespappina suomalaisella merimieskirkolla 1900-luvun alussa, jossa hän tutustui settlementtityöhön. Elettiin kansalaissodan aikaa, jossa tarvittiin "sillanrakentajia". Sirenius aloitti settlementtityön, joka sai nimekseen Kalliola. Toiminta aloitettiin Helsingissä Kallion kaupunginosassa vuonna 1919. Toiminnan tavoitteet Kalliolan settlementille Sirenius määritteli näin:

Koko toiminta pyrkii eri ikäluokkien keskuudessa puoluehengestä vapaalla, yleisinhimillisellä, sisäistä uudistusta ja kasvatusta tarkoittavalla työllä päämääräänsä, ihmiselämän ja kansan eheyttämistä saavuttamaan.

Settlementtityön ideologia on palvella, auttaa köyhiä, heikkoja ja sorrettuja. Tavoitteena oli, että voitaisiin murtaa ihmisten välisiä raja-aitoja, edistää elämänlaatua, ystäväystyä lähiympäristön ihmisten kanssa. Yhteistyökumppanimme Kalliola Oy toimii settlementtiarvojen ja yhteiskunnallisen yrityksen toimintaperiaatteiden mukaisesti. Palvelut koostuvat muun muassa lastensuojelusta, päihde-, mielenterveys- sekä maahanmuuttajatyöstä. (Kalliolan Settlementti 2018, historia.)

4.2 Kalliola Oy:n nuorisokoti

Opinnäytetyön työskentelykokonaisuus toteutetaan Kalliola Oy:n nuorisokodissa. Nuorisokoti on kaksi osastoinen ja siellä asuu yhteensä 14 nuorta. Nuorisokodissa on kahdeksan sosionomia, neljä lähihoitajaa, kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa, kaksi perhetyöntekijää, vastaava ohjaaja sekä johtaja.

Nuorisokodin toiminta on suunnattu lastensuojelun toimin sijoitetuille psyykkisesti oireileville nuorille, joilla on haasteita koulun käynnissä. Nuorisokodin toiminta on rakenteellisesti kuntouttavaa pitkäaikaista laitoshoidoa. Tavoitteena on nuoren ja heidän perheensä tilanteen vakauttaminenko, jotta kotiinpaluu tai siirtyminen itsenäiseen elämään olisi mahdollista. Toiminnassa korostuu koulunkäynnin tukeminen, perhekeskeisyys, psyykkiseen oireiluun vastaaminen,

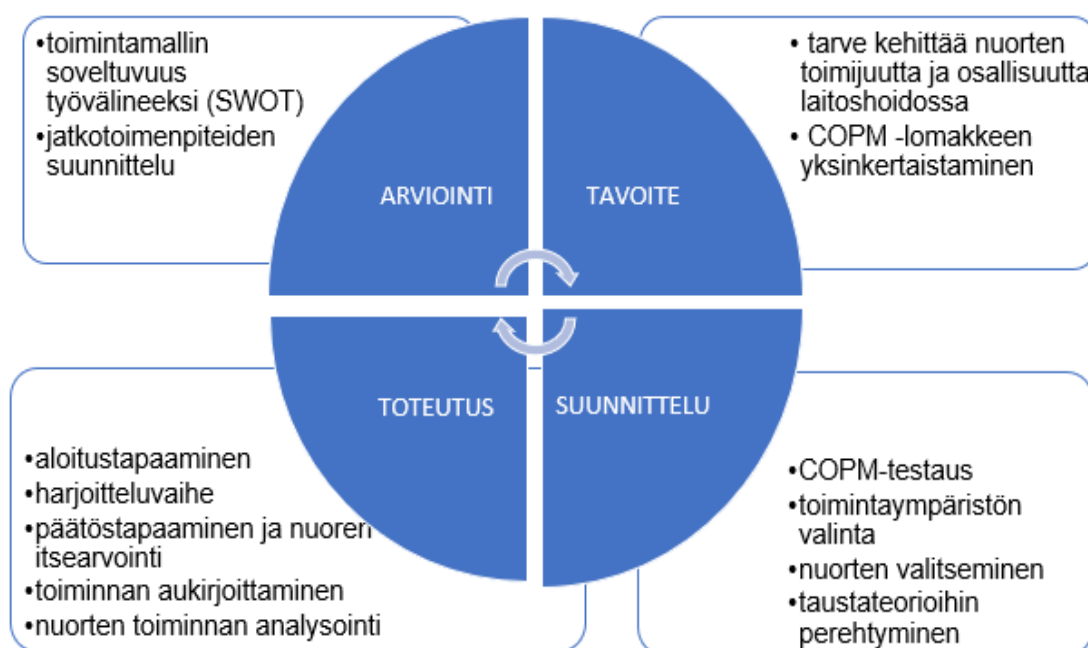
elämän rakenteiden tukeminen, toiminnallisuus sekä yksilöllinen tuki. (Kalliolan setlementti, lastensuojelu ja perheet.)

5 KEHITTÄMISHANKKEEN KUVAUS

5.1 Työskentelymallin lähtökohdat

Opinnäytetyömme on kehittämishanke. Kehittämishankkeen toteutus lähtee tarpeesta kehittää tai muuttaa jotakin ja määritelmästä mitä sillä tavoitellaan. Onko tavoite mitattavissa ja mitä sillä pitäisi saada aikaiseksi. Suunnitellaan hankkeen toteutustapa, kuka vastaa mistäkin ja mikä on hankkeen aikataulu. Hanke voidaan jakaa osiin tai ainakin tehdä väliarvioita sekä tarpeen mukaan muuttaa suunnitelmaa. Kartoitetaan tarvittavat panokset esimerkiksi aika, luvat ja kustannukset. Tulostavoitteet asetetaan tavoitteiden mukaan ja laaditaan analyysi, jossa kuvataan hanke ja sen tulokset. (Silferberg 2007.) Hanketta varten tarvitaan teoreettista sekä käytännöstä saatua tietoa. Kehittämissyössä uutta tietoa syntyy pääosin siinä ympäristössä, jossa toiminta tapahtuu. Onnistunut hanke edellyttää järjestelmällisyyttä, analyttisyyttä, kriittisyyttä, vuorovaikutusta ja eettisyyttä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 22–24.)

KUVIO 1. Kehittämishanke

Dialogisuus

Dialogisuutta eli kuuntelevaa keskustelua tarvitaan nuoren ja työntekijän kaikissa kohtaamisissa. Näissä päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa erityisen tärkeää on nuoren ja työntekijän keskinäinen luottamus ja avoimuus. Nämä mahdollistavat turvallisen ympäristön käsitellä ja opetella yhdessä elämän erilaisia vaiheita niin, että kummankin osapuolen yhteys todellisuuteen säilyy. Työntekijän tehtävänä on huolehtia siitä, että kohtaamiset nuoren kanssa etenevät nuoren ehdoilla. Painopiste tulisi olla nuoren itsearvioissa, jolloin nuori voi saada rakennusaineita itselleen omaa elämäänsä varten. (Huotari & Tamski 2011,40–41.)

Dialoginen ohjaus

Nuoren toimijuutta tukeva, asiakaslähtöinen työskentelyote perustuu nuoren toimintatapojen yksilölliseen hahmottamiseen. Sen vuoksi on tärkeä sisäistää dialogisen ohjauksen kolme keskeistä periaatetta. Ensimmäisenä muistutetaan siitä, että nuoren kanssa työskentelyssä edetään hänen hahmotus- ja sielokykynsä rajoissa. Toisena nuoren toimijuutta tuetaan keskittymällä sellaisiin ulkoisiin ja mielen sisäisiin kohteisiin, joihin nuori voi omaksua ns. subjektiposition. Kolmantena vältetään sellaisia vuorovaikutusasetelmia, jotka toistavat tai syventävät nuoren ongelmaa. (Leiman 2015, 57-65.)

Työntekijällä on käytössään käsitteitä, joita hän voi soveltaa keskustelussaan nuoren kanssa. Käsitteet ovat tärkeitä navigaatiovälineitä työskentelyssä. Tällaisia välineitä ovat vastavuoroinen asetelma, toimintatapa sekä minätila. Nämä kolme käsitettä auttavat työntekijää kuuntelemaan ja havainnoimaan nuoren ilmaisuja. Millaisten ulkoisten ja sisäisten kohteiden parissa nuori elää ja toimii tai millaiseksi hänen suhteensa on niihin muodostunut. (Leiman 2015, 57–65.)

Vastavuoroinen asetelma

Nuoren aineellisilla ja psyykkisillä toiminnoilla on kohde. Nuori ja perhetyöntekijä työstävät tai puhuvat tai toivovat jotakin tapahtuvan. Heitä saattaa huolestuttaa tai he muistavat jotakin. Dialoginen hahmotustapa lähtee siitä perusolettamuksesta, että nuori ja työntekijä asemoivat toisensa vastavuoroisesti. (Leiman 2015, 57–65.)

Toimintatapa

Elämässä kohtaamme erilaisia tilanteita ja jotkut niistä ovat mukavampia kuin toiset. Haluttavia ja mukavia tilanteita ja kohteita lähestytään mielellään. Vaarallisia ja itselle ylivoimaisia tilanteita ihminen välttelee tai hänen toimintakykyensä saattaa jopa lamaan kokonaan. Elämän erilaisille haasteilla ja psyykkisille häiriöille on ominaista, ettei ihminen pysty näissä tilanteissa toimimaan ympäristössään joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti. (Leiman 2015, 57–65.)

Toiminta on liikettä, jonka etenemiseen vaikuttaa ihmisen ja hänen toimintansa kohteen vastavuoroinen asemoituminen. Työntekijöinä on hyödyllistä ymmärtää, että nuorten toistuvat oireet tai ongelmakäyttäytyminen ovat usein suojaavia toimintatapoja. Tämä nuori on kehittänyt sellaisiin tilanteisiin, jotka ovat nuorelle jostain syystä sietämättömiä tai ylivoimaisia tai jopa luvattomia ja kiellettyjä. (Leiman 2015, 57–65.)

Minätila (self-state)

Minätilan käsite kytkeytyy dissosiaation käsitteeseen, jossa nuoren mieli on lohkoutunut erilaisiin, mutta selvärajaisiin kokemisen tapoihin. Tähän liittyy myös havaitsemistapojen, tuntemisen ja muistamisen epäloogisuutta. Nuoren ollessa jossakin minätilassa hänen käyttäytymisensä näyttäytyy sen position mukaan, johon nuori sillä hetkellä on samaistunut. Nuori on tunteensa ja mielensä vallassa. Tällöin työntekijän on hyvä muistaa, että ei ajaudu hankalaan vastaposition. Tämä on erittäin tärkeä periaate dissosiativisista tilavaihteista kärsivien ihmisten auttamistyössä. (Leiman 2015, 57–65.)

Neuropsykiatrinen valmennus (Nepsy)

Neuropsykiatrinen valmennus on suunnattu erityisesti neuropsykiatrisista erityisvaikeuksista kärsiville ihmisille. Valmennus sopii myös mielenterveys- ja päihdekuntoutujien sekä muiden puutteellisia toiminnanohjauksen taitoja omaavien nuorten ohjaamisessa. (Huotari & Tamski 2011, 23–24.)

Neuropsykiatrinen valmennus pohjautuu ratkaisu- ja voimavarakeskeisyyteen, jonka tarkoituksena on edistää positiivisella tavalla nuoren käsitystä itsestään sekä taidoistaan. Toiminta on suunnitelmallista ja tavoitteet ovat selkeitä ja konkreettisia. Valmennuksessa on aivan keskeistä se, että tuetaan nuoren elämänhallintaa ja arjen sujumista. Ohjataan, harjoitellaan, etsitään ja opetellaan

uusista toimintamalleja yhdessä nuoren kanssa, hänen vahvuuksiaan ja voimavarojaan hyödyntämällä. Tavoitteena on, että nuoren minä kuva vahvistuisi ja itsenäisen elämän hallinta vahvistuisi. (Huotari & Tamski 2011,23–24.)

COPM (Canadian Occupational Performance Measure)

COPM on yksilöllinen, asiakaslähtöinen mittari, joka on suunniteltu toimintaterapeuttien käyttöön. Tunnistamaan nuoren itsensä havaitsemaa muutosta päivittäisen elämän toiminnoista suoriutumisessa.

Asiakkaan haastattelussa painotetaan toiminnallista suoriutumista itsestä huolehtimisen, tuottavuuden ja vapaa-ajan toimintojen osa-alueilla. Se soveltuu eri-ikäisten ja erilaisia toiminnallisia haasteita omaavien nuorten toimintaterapia-arviointiin. (Law ym.1998, 1–2, 37–38.) Mittarin käyttö ei vaadi erillistä koulutautumista, mutta luotettava käyttö edellyttää taustateorioiden tuntemista. Käytännön hallinta, luottamus ja tieto asiakaslähtöisyyden periaatteista ovat mittarin luotettavassa käytössä. Asiakkaalta arviointi vaatii kykyä käsitellä oman elämän toimintoja. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2014. Toimia.)

COPM on itsearviointimenetelmä, joka toteutetaan keskustelun omaisena haastatteluna. Tarkoituksena on, että nuori pystyy itse kertomaan toimintaterapeutin tuella mitä hän haluaa tehdä, mitä hänen täytyy tehdä tai mitä hänen oletetaan tekevän. Kun nuori on nämä haasteet määritellyt, on hänen tehtävänänsä seuraavaksi tunnistaa jokaisen haasteen tärkeys omassa elämässään. Pisteytys tapahtuu asteikolla yhdestä kymmeneen. Numero yksi tarkoittaa, ettei haaste ole erityisen tärkeä. Numero kymmenen tarkoittaa, että haaste on nuorelle erittäin tärkeä. Tämän jälkeen nuori valitsee haasteistaan 1–5 tärkeintä, joiden kanssa lähdetään nuoren kanssa työskentelemään. Nämä haasteet nuori pisteyttää uudelleen asteikolla yhdestä kymmeneen. Nuori arvioi oman näkemyksensä mukaan suoriutumistaan ja tyytyväisyyttään suoriutumisesta kyseisten haasteiden kanssa. Numero yksi tarkoittaa, etten osaa lainkaan ja numero kymmenen tarkoittaa, että osaan erittäin hyvin. Lopuksi suoriutumisen pisteet lasketaan yhteen ja jaetaan toimintojen lukumäärällä. Tällöin saadaan selville suoriutumisen kokonaispistemäärä. (Law ym. 1998, 32–44.) Tämä pisteytys toistetaan työskentelyn aikana sekä lopussa ja pisteytys tapahtuu samalla tavalla kuin työskentelyn alussa. Mittarilla selvite-

tään ajan kuluessa tapahtuva muutos päivittäisen elämän toiminnoista suoriutumisessa nuoren kokemana. Muutoksen avulla voidaan osoittaa nuorelle positiivista kehitystä hänen toimintakyvyssään. (Law ym. 1998, 44–45.)

NLP (neuro-linguistic programming)

NLP eli mielikuvaohjaus on syntynyt 1970-luvun alkupuolella Richard Bandlerin ja John Grinderin toimesta. He kiinnostuivat ihmisten taidoista, taitavuudesta, onnistumisista sekä niiden rakenteesta. He lähtivät tutkimaan, millä tavalla toiset ihmiset luovat myönteisiä kontakteja helposti ja melkein missä tilanteessa vain. Nämä ihmiset muistavat, oppivat nopeasti ja ratkovat ongelmia taitavasti. NLP lähti kehittymään huippuosaamisen mallintamisella. Bandler ja Grinder purkivat huipputaidot auki sellaiseen muotoon, että ne voidaan opettaa helposti muille. (Bandler 2008, 207, 213.)

NLP kutsuu jokaista tutustumaan itseensä, itsensä johtamiseen sekä vuorovaikutukseen. NLP on tehokas menetelmä, joka auttaa kehittämään jokaisen omia voimavaroja ja resursseja. Kaikki ainekset löytyvät nuoresta itsestään. NLP:n avulla jokainen voi oppia ohjaamaan kokemuksia, osaamista ja ajattelua erilaisten harjoitusten avulla. (Bandler 2008, 207, 213.) Työskentelyssä nuoren kanssa hyödynsimme NLP mielikuvaharjoitusta. Tässä harjoituksessa mietitään illalla ennen nukkumaanmenoa asioita, joista on päivän aikana ollut kiitollinen. Eletään mielikuvien kautta jokin hyvä muisto päivästä läpi uudelleen. Mukavan muiston ajattelemisen vahvistaa parasympaattisen hermoston toimintaa, jolloin rentoutuminen ja unen saanti helpottuu. (Ljungberg 2012, 40–41, 62–64.)

5.2 Työskentelymallin suunnittelu

Nuorisokodissa asuvat nuoret kamppailevat erilaisten psyykkisten ja neurologisten haasteiden kanssa. Elämän pienetkin muutokset ja uudet ihmiset aiheuttavat nuorelle sopeutumishaasteita pitkäksi aikaa. Opinnäytetyötiimimme toinen jäsen työskentelee nuorisokodissa perhetyöntekijänä, jossa toiminta toteutettiin. Tämä mahdollisti sen, että työskentely nuorten kanssa voitiin toteuttaa nuorille tutussa ympäristössä ja tuttujen aikuisten kanssa. Toinen opinnäy-

tetyötiin jäsen ei ollut toiminnassa mukana, jolloin hän pystyi luomaan teoreettisemman ja objektiivisemmän näkökulman kehityshankkeeseen. Tämä toimintatapa antoi opinnäytetyölle parhaimmat onnistumisen edellytykset.

Suunnitelman tekovaiheessa pohdittiin, ketkä olisivat sopivia nuoria tähän hankkeeseen. Lopulta päädyimme yhden koko osaston kuuteen nuoreen. Tällä varauduttiin siihen, että osa nuorista ja/tai heidän vanhemmistaan ei halua osallistua hankkeeseen. Perhetyöntekijä tapaa nuoria ja heidän perheitään säännöllisesti viikoittain. Tapaamisessa hän esitteli opinnäytetyön ajatuksen ja periaatteet.

Opinnäytetyömme toiminnallinen osuus koostuu Kalliola Oy:n nuorisokodin kuuden nuoren neuropsykiatrisen valmennuksen työskentely kokonaisuudesta. Tässä kehittämässämme työskentelytavassa on hyödynnetty COPM itsearviointimenetelmän ajatusta. Sen avulla on tarkoitus vahvistaa nuoren osallisuutta ja toimijuutta oman arjen hallinnan harjoittelussa. Mallin kehittämisessä on huomioitu myös nuoren yksilölliset tarpeet. Työskentelyssä nuoren kanssa on hyödynnetty lisäksi NLP menetelmää sekä dialogista ohjausta.

Nuorisokodissa työskentelevät toimintaterapeuttipiskelija sekä perhetyöntekijä kokeilivat COPM -lomakkeen toimivuutta nuorisokodissa asuvan nuoren kanssa. Tämä nuori koki työskentelytavan hyväksi. Nuoren haaste lomakkeen täyttämiseksi oli, että hän koki sen monimutkaiseksi ja hankalaksi. Hän toivoi, että työskentelytapa olisi yksinkertaisempi. Tämä kokeilu antoi meille arvokasta tietoa COPM -lomakkeen toimivuudesta käytännössä lastensuojelu ympäristössä. Nuoren kanssa tehty COPM -lomakkeen kokeilu osoitti selkeästi, että lomake on monimutkainen ja hankala. Tämä nuoren näkemys on huomioitu varsinaisen opinnäytetyössä käyttämämme työskentelymallin suunnittelussa.

5.3 Työskentelyn vaiheet

Kehittämishankkeessa päädyimme siihen, että nuori valitsee vain yhden tai korkeintaan kaksi haastetta, jotka hän haluaa oppia. Lisäksi olemme opinnäytetyössä hyödyntäneet COPM itsearviointimenetelmän ajatusta vielä kahdella tavalla.

1. Olimme jakaneet työskentelyn aloitustapaamiseen, harjoitteluvaiheeseen sekä päätöstapaamiseen.
2. Nuori pisteyttää osaamisensa toiminnasta suoriutumisen ja tyytyväisyyden näkökulmasta katsottuna aloitustapaamisessa sekä päätöstapaamisessa. Pisteytys tapahtuu numeroiden 1–10 avulla. Numero 1 tarkoittaa, että nuori ei suoriudu lainkaan. Numero 10 tarkoittaa, että nuori suoriutuu erittäin hyvin.

Aloitustapaaminen

Ensimmäisessä vaiheessa nuorta pyydetään nimeämään yksi tai enintään kaksi haasteellista toimintoa, jotka hän haluaa oppia. Mikäli nuorella on vaikeuksia nimetä haasteellisia toimintoja, niin käytämme apuna nuorisokodissa käytössä olevaa nuoren hoito- ja kasvatussuunnitelman valmistelu lomaketta.

Haasteen löytymisen jälkeen nuori pisteyttää osaamisensa toiminnasta suoriutumisen ja tyytyväisyyden näkökulmasta katsottuna. Aloitustapaamisessa nuoren kanssa tehdään haasteen/haasteiden harjoitteluajasta suunnitelma. Siinä sovitaan, miten harjoitteluvaihe toteutetaan käytännössä. Nuori määrittelee haasteen itse ja siksi suunnitelmaa ei voi etukäteen yksityiskohtaisesti laatia. Harjoittelusuunnitelma tehdään yksilöllisesti nuoren tarpeita vastaavaksi ja se kirjataan nuorisokodissa käytössä olevaan Nappula -järjestelmään.

Harjoitteluvaihe

Harjoittelusuunnitelman toteutumista seurataan nuorisokodissa käytössä olevan viikkosuunnitelman mukaisesti. Viikkosuunnitelma tehdään aina viikoksi kerrallaan, joka mahdollistaa nuoren kehittymisen arvioinnin ja kehityksen huomioimisen seuraavaa viikkosuunnitelmaa tehtäessä. Nuoren edistyminen sekä nuoren kokemukset työskentelystä kirjataan Nappulaan. Opinnäytetyön toiminnallinen työskentely istuu hyvin nuorisokodin olemassa oleviin käytänteisiin.

Päätöstapaaminen

Harjoitteluvaiheen jälkeen päätöstapaamisessa nuori arvioi ja pisteyttää uudelleen aloitustapaamisessa määrittelemän haasteen/haasteet. Pisteytys tapahtuu samalla tavalla kuin työskentelyn aloitustapaamisessa.

Työskentelyn päätteeksi nuori antaa palautteen. Palautteen antaminen tapahtuu nuoren kanssa keskustelemalla. Keskustelussa nuoren kanssa perhetyöntekijä käyttää apuna alla olevia avoimia palautekysymyksiä. Perhetyöntekijä kirjaa nuoren ajatukset yhteistyössä nuoren kanssa. Päädyimme tähän avoimeen haastattelumalliin, koska se antaa tilaa myös vapaalle keskustelulle. Nuoren kanssa työskennellään mahdollisimman avoimesti ja läpinäkyvästi, jotta nuoren omat ajatukset ja kokemukset tulisivat parhaalla mahdollisella tavalla esille.

Avoimet palautekysymykset:

1. Mikä tässä työskentelytavassa auttoi kuulluksi tulemisessa ja mikä ei?
2. Mikä oli parasta tässä työskentelytavassa? Mikä auttoi sinua kehittymään ja toimi hyvin?
3. Mitkä seikat työskentelytavassa eivät edistäneet kehittymistä?
4. Miten tätä työskentelytapaa kannattaisi mielestäsi kehittää?

6 TYÖSKENTELY NUORTEN KANSSA

6.1 Pekka

Kyseessä on 16-vuotias nuori, joka opiskelee ammattikoulussa. Työskentely nuoren kanssa aloitettiin perhetapaamisessa nuoren ja hänen äitinsä kanssa.

Tarkoituksena oli sopia työskentelyn aloittamisaika muutaman päivän päähän, jotta nuorelle jäisi aikaa miettiä ja harkita opeteltavaa asiaa. Tämän nuoren kohdalla ei varattu erillistä aikaa, sillä nuorelle oli heti selvää, minkä asian hän halusi oppia. Pidimme aloitustapaamisen samassa tapaamisessa.

Aloitustapaaminen

Nuori otti heti puheeksi, että hän haluaa pankkikortin. Nuori kertoi, että hän haluaa oman tilin ja siihen pankkikortin sekä nettipankkitunnukset. Nuori on halunnut tätä jo pitkään. Hän kokee, ettei osaa hoitaa pankkiasioita ollenkaan. Nuoren ikä huomioiden pankkiasioiden hoitaminen on yksi osa itsenäistymisprosessia ja omien asioiden hoitamisen opettelua.

Nuori arvioi osaamisensa olevan tässä vaiheessa tasolla 1. Nuori kertoi, ettei hänellä ole mitään kokemusta pankkitilistä, pankkikortista tai nettipankista. Äiti kertoi, että hän on töissä kovin myöhään ja pankit eivät ole yleensä siihen aikaan enää auki. Äiti ehdotti, että avataan tilin S-pankkiin, sillä Prismoissa ne ovat auki myöhempään. Tässä kohtaa nuori hermostui.

En ole osallistumassa tähän opinnäytetyöhön, sillä haluan tilin Nordeasta. S-pankki on vihreä ja limainen.

Nuori ei päässyt tilanteesta yli, vaan hänen kielenkäyttönsä muuttui huonoksi ja uhkaavaksi. Nuori ei suostunut kuuntelemaan hänelle kerrottaessa, että myös Nordea-pankki sopii oikein hyvin. Aloitustapaaminen keskeytettiin.

Parin tunnin kuluttua nuori oli rauhoittunut ja hän pystyi sopimaan perhetyöntekijän kanssa seuraavasta askeleesta kohti omaa tavoitettaan. Nuoren kanssa on haasteellista sopia tapaamisia etukäteen. Työskentelyn onnistumiseen vaikuttavat hänen sen hetkinen mielialansa ja tunnetilansa. Nuoren kanssa toimivat parhaiten spontaanit hetket arjen keskellä. Hänen kanssaan sovittiin, että edetään nuoren psyykkisen voimien sallimissa rajoissa.

Harjoittelusuunnitelman ensimmäiseksi tavoitteeksi nuoren kanssa asetettiin pankkien aukioloaikojen selvittäminen. Vaikka nuori ei ollut enää suostunut aloitustapaamisessa kuuntelemaan, niin hän oli kuitenkin kuunnellut. Nuoren kanssa selvitetään, löytyykö pääkaupunkiseudulta Nordea-pankki, joka on auki iltaisin tai viikonloppuisin. Tällöin voivat lähteä äidin kanssa asiaa yhdessä hoitamaan.

Harjoitteluvaihe

Ensimmäisessä harjoitteluvaiheen tapaamisessa nuori istui hiljaa huoneessaan pöytänsä äärellä.

Mua ei kiinnosta koko tilin avaaminen ja pankkikortti enää lainkaan. Mihin mä sitä edes oikein tarvitsen?

Nuoren kanssa käytiin keskustelua opiskeluun liittyvistä työharjoitteluista, joista hänelle maksetaan ruokarahaa tilille. Nuori on halunnut mennä myös töihin ja työstä maksetaan palkkaa, joten oma pankkitili on hänelle tarpeellinen. Nuori jäi harkitsemaan ja sovittiin, että palaamme tähän asiaan seuraavalla viikolla.

Toisessa harjoitteluvaiheen tapaamisessa oli tarkoitus auttaa nuorta selvittämään pääkaupunkiseudun Nordean konttoreiden aukioloaikoja. Nuori ei kuitenkaan suostunut pysähtymään asian äärelle, joten tapaaminen keskeytyi.

Kolmas harjoitteluvaiheen tapaaminen toteutui spontaanisti arjen keskellä, kun nuori otti itse puheeksi perhetyöntekijän kanssa pankkiasiat. Selvitimme nuoren kanssa netistä Nordea-pankin aukioloaikoja. Selvisi, että Helsingin keskustassa on auki yksi Nordea-pankki arkisin klo 18 asti sekä lauantaisin klo 16. Nuori sopi äidin kanssa päivän, jolloin ovat menossa hoitamaan nuoren pankki asioita keskustan Nordeaan.

Nuori lähti äidin kanssa sovitus hoitamaan pankkiasioita, mutta hän palasi nuorisokotiin tuotuneena. Nuori kertoi, että he olivat äidin kanssa menneet suunnitellusti Helsingin Nordeaan avaamaan pankkitiliä hänelle. Pankissa he olivat kuitenkin saaneet tietää, ettei viikonloppuisin avata uusia asiakkuuksia. Nordean asiakasneuvoja kertoi, että 16-vuotias voi avata ilman huoltajan läsnäoloa alaikäisen palkansaajan tilin. Nuori oli sopinut asiakaspalvelijan

kanssa, että hän menee seuraavalla viikolla koulun jälkeen Leppävaaran Nordeaan avaamaan tilin. Sama asiakaspalvelija on silloin työvuorossa ja tietää nuoren tilanteen. Nuorella on oltava mukana kuvallinen henkilötodistus.

Neljännessä harjoitteluvaiheen tapaamisessa nuori kertoi, että hän sai hoidettua kaikki asiat ja kortti tunnuksineen sekä nettitunnukset tulevat postissa myöhemmin. Kaikkien vaiheiden jälkeen nuori oli osannut hoitaa pankkiasiat itsenäisesti ja hän oli syystäkin itsestään ylpeä. Toiminnallinen työskentely kesti nuoren kanssa 3 viikkoa.

Päätöstapaaminen

Sovitussa päätöstapaamisessa nuori ei halunnut asiasta perhetyöntekijän kanssa enää keskustella. Lähdimme keskustelemaan nuoren joululahjoista. Samalla kävimme palautekeskustelua myös opinnäytetyöhön liittyvästä toiminnallisesta työskentelytavasta.

Nuori arvioi osaamisena tällä hetkellä tasolle 10. Hän oli sitä mieltä, että hän osaa hoitaa tämän pankkiasian koska vaan uudelleen. Nuori mietti, että hän ei taida osata käyttää pankkikorttia tai nettitunnuksia. Nuori jatkaa omaohjaajan kanssa tämän työskentelyn parissa, kun kortti ja tunnukset saapuvat.

Nuori kertoi tällaisen työskentelytavan olevan hyvä ja hän piti erityisesti siitä, että hän tuli kuulluksi ja sai itse osallistua. Nuoren mielestä parasta tässä työskentelytavassa oli itseä kiinnostavat asiat, joita hän pääsi oppimaan. Hänen toiveenansa oli, että tällainen työskentelytapa voisi jatkua nuorisokodissa tulevaisuudessakin. Nuoren mielestä tämä työskentelytapa oli hyvä tällaiseen. Hän ei nähnyt siinä mitään huonoa tai kehitettävää. Palautekeskustelu kesti nuoren kanssa 15 minuuttia.

6.2 Lucia

Kyseessä on 17-vuotias nuori, joka opiskelee ammattikoulussa. Työskentely nuoren kanssa aloitettiin perhetapaamisessa nuoren ja hänen äitinsä kanssa.

Aloitustapaaminen

Nuoren oli helppo määritellä haaste, jonka hän haluaisi oppia. Nuori halusi oppia pitämään huoneensa siistinä. Nuori arvioi osaamisensa tällä hetkellä tasolle 5.

Mä osaan ja tiedän kyllä miten huone siistitään ja siivotaan, mutta mä en aina jaksa laittaa tavaroita paikoilleen, kun en niitä enää tartte ja sitten huone on niin sotkuinen, etten tiedä mistä aloittaisi. Mä unohdan, että kello menee ja sitten mä en enää ehdikään siivota sovitussa aikataulussa.

Nuorisokodissa siivouspäivä on keskiviikkoisin, jolloin kaikki nuoret siivoavat oman huoneensa. Nuoren kanssa suunniteltiin harjoittelusuunnitelma nuorisokodin arjen ympärille. Nuori pesee pyykkinsä maanantaisin, järjestelee huoneensa tiistaisin, joten keskiviikkona siivouspäivänä on helpompi siivota huone. Lisäksi perjantaina nuori järjestelee vielä huoneensa viikonloppua varten. Nuori tarvitsee aikuisilta paljon apua, että muistaisi toteuttaa laadittua harjoittelusuunnitelmaa, joka hänen oman tavoitteensa saavuttamiseksi on laadittu. Perhetyöntekijä kirjaa yhdessä nuoren kanssa harjoittelusuunnitelman hänen viikkosuunnitelmaansa, jonka tehtävänä on tukea nuorta toteuttamaan suunnitelmaa käytännössä. Sovittiin myös, että aikuiset muistuttavat vielä häntä asiasta. Harjoittelusuunnitelmassa sovittiin, että opinnäytetyön toiminnallinen työskentely nuoren kanssa kestää 3 viikkoa. Päätöstapaamisessa nuori arvioi osaamisensa tason ja antaa palautetta.

Harjoitteluvaihe

Harjoitteluvaiheen ensimmäisen viikon nuori toteutti harjoittelusuunnitelmaa aktiivisesti. Nuori tarvitsi työvuorossa olevan ohjaajan vahvaa konkreettista tukea ja apua harjoittelun tueksi. Harjoitteluvaihe keskeytyi, kun nuori joululoman aikana poistui luvatta nuorisokodista. Nuori palasi nuorisokotiin joulun jälkeen.

Päätöstapaaminen

Palauttekeskustelussa nuori kertoi osaamisensa olevan tasolla 6. Päätöstapaamisessa kävimme nuoren kanssa palautekeskustelun liittyen opinnäytetyön toiminnalliseen työskentelyyn. Kävimme keskustelua harjoitteluvaiheen keskeytymisestä. Nuori koki, että hän oli edistynyt taidoissaan huoneen siistinä pitämisen osalta ja halusi jatkaa harjoittelua edelleen.

Hän tarvitsee harjoittelua vielä lisää, jotta tästä työskentelymallista tulee hänelle rutiinia ja arjen toiminnot helpottuisivat. Nuori toivoi, että tämä suunnitelma olisi toistaiseksi merkittynä hänen viikkosuunnitelmaansa. Nuori koki, että oman haasteensa huoneen siistinä pitämiseen toi tavarantalous, joiden sijoittelu huoneeseen oli haastavaa. Nuori halusi itselleen enemmän säilytystiloja, ettei olisi tarvinnut luopua turhasta tavarasta.

Nuoren mielestä hän tuli kuulluksi, sillä hän sai itse määrittellä mitä itsenäistymistaitoja hän opettelee.

Tämä motivoi mua enemmän. Aikuisten käskemänä mä en olisi tehnyt mitään.

Nuori piti tärkeänä, että nuoretkin voivat osallistua ja heidän mielipidettään kysytään. Nuoren mielestä työskentelytavassa ei ollut mitään kehitettävää.

6.3 Paavo

Kyseessä on 16-vuotias nuori, joka opiskelee ammattikoulussa. Työskentely nuoren kanssa aloitettiin perhetapaamisessa nuoren ja hänen äitinsä kanssa.

Aloitustapaaminen

Nuori täyttää pian 17 vuotta, jolloin nuorisokodissa aloitetaan itsenäistymisharjoittelut. Aloitustapaamisessa nuori haluaisi aloittaa itsenäistymiseen liittyvien asioiden kartoittamisen ja hän haluaisi tietää mitä itsenäistymisprosessiin kuuluu. Nuoren asiakassuunnitelman neuvottelu oli lähellä ja sovittiin, että otetaan tämä asia siellä puheeksi. Asiakassuunnitelma neuvottelussa sovittiin, että nuori itsenäistyy 18 vuotta täytettyään omaan kotiin. Sosiaalityöntekijä lähtee selvittämään jälkihuollon tilannetta ja millä aikataululla nuori aloittaa heidän kanssaan työskentelyn.

Opinnäytetyön toiminnallista työskentelyä lähdettiin nuoren kanssa miettimään. Nuoren oli vaikea siinä tilanteessa löytää sellaista asiaa, jonka hän haluaisi oppia. Keskittyminen oli hänelle vaikeaa, kun lähdettiin tutkimaan nuorisokodin hoito- ja kasvatussuunnitelman valmistelulomaketta. Kävimme läpi lomakkeen avulla erilaisia arjen toimintoja, joita itsenäistyvän nuoren kanssa harjoitellaan. Raha-asioiden kohdalla nuori kertoi, että hän on luvattoman poisolon aikana hävittänyt pankkikorttinsa ja nettipankkitunnuksensa. Nuorella

itsellään ei ollut mitään käsitystä siitä, että missä pankissa hänellä on tili. Nuori muisti, että hänen täytyy vuoden loppuun mennessä maksaa sakko ja hän tarvitsee silloin nettipankkitunnuksiaan.

Nuoren kohdalla tämä tilanne oli akuutti ja sovittiin, että perehdymme pankkiasioiden hoitoon tässä opinnäytetyön toiminnallisessa työskentelyssä. Nuori arvioi osaamisensa aloitustapaamisessa tasolle 5. Nuoren kanssa tehtiin harjoittelusuunnitelma tilanteen eteenpäin viemiseksi. Ensimmäiseksi perhetyöntekijä ja nuori selvittivät, että nuorella on tili OP-pankissa.

Mä aina ahdistun, jos joudun hoitamaan tällaisia asioita yksin. Mulla on tämä dissosiaatiohäiriö ja sen vuoksi mä en muista siellä pankissa enää, että mitä mun pitää sanoa.

Nuori pelkäsi, ettei hän muista ja osaa hoitaa tätä asiaa yksinään. Sovittiin, että hän hoitaa asian äidin kanssa. He sopivat äidin kanssa, milloin menevät pankkiasiaa hoitamaan ja ilmoittavat perhetyöntekijälle aikataulunsa. Aika täytyy olla sellainen, joka sopii nuorisokodin arkirytmiiin ja hänen jo olemassa olevaan viikkosuunnitelmaan. Pankkiasia on hyvä hoitaa ennen joulua, jotta hän ehtii maksamaan sakon ajoissa. Käytiin keskustelua siitä, että kaikenlaisten asioiden hoitamista helpottaa muistilistan tekeminen. Siitä on helppo tarkistaa pankissa, että on muistanut hoitaa kaikki ne asiat. Asian kiireellisyyden vuoksi sovittiin, että nuori pyrkii hoitamaan asian viikon sisällä äidin kanssa.

Harjoitteluvaihe

Nuori sopi äitinsä kanssa tapaamisen seuraavalle päivälle. Äiti laittoi vielä tekstiviestillä varmistuksen. Pankissa käynti oli sujunut ilman ongelmia. Nuori hoiti tilanteen hyvin.

Päätöstapaaminen

Nuoren oli vaikea keskittyä, sillä tällaiset keskustelut ovat hänelle varsinkin väsyneinä vaikeita. Nuori tsemppasi ja jaksoi käydä palautekeskustelun perhetyöntekijän kanssa. Päätöstapaamisessa nuori arvioi osaamisensa tasolle 8. Nuori koki tulleen kuulluksi.

Mä luulin tätä aluksi paljon vaikeammaksi, kuin se sitten olikaan. Tätä oli ihan helppoo.

Nuori koki, että hänen on nyt paljon helpompi lähteä hoitamaan itseksensä talaisia asioita, kun on ensin saanut tukea ja opastusta. Nuori koki tämän työskentelyn itselleen mielekkääksi ja hänen asioitaan eteenpäin vieväksi. Hänellä ei ollut kehittämisehdotuksia. Nuoren kanssa keskustelu kesti noin 15 minuuttia.

6.4 Anna

Kyseessä on 17-vuotias nuori, joka opiskelee ammattikoulussa. Perhetyöntekijä aloitti työskentelyn nuoren kanssa yksilötapaamisella.

Aloitustapaaminen

Nuorelle oli heti selvää minkä asian kanssa hän haluaa työskennellä. Nuori kertoi, että hän haluaa oppia enemmän positiivista ajattelua.

Mulla on niin paljon fyysisiä kipuja, että välillä on vaikea nähdä mitään positiivista päivässä. Iltaisin aina ennen nukahtamista mä vaan ajattelen kaikkia niitä ikäviä asioita.

Nuori määritteli osaamisensa aloitustapaamisessa tasolle 3. Nuori asetti itselleen tavoitteeksi löytää keinon, jonka avulla hän voi harjoitella positiivista ajattelua. Nuori toivoo, että työskentelytapa olisi sellainen, jonka harjoittelua hän voisi jatkaa myös tulevaisuudessakin ja sen myötä ohjata itseään positiivisten asioiden äärelle enemmän.

Neuropsykiatrisessa valmennuksessa yhtenä menetelmänä käytetään positiivisuuspäiväkirjaa. Nuori innostui tästä ja sovittiin, että hän seuraavan kahden viikon ajan kirjoittaa vihkoon joka ilta ennen nukkumaanmenoa jonkin positiivisen asian päivästänsä. Päiväkirjan tarkoitus on viedä ajatuksia pois ikävien ajatusten ääreltä.

Harjoitteluvaihe

Nuori aloitti harjoittelun, mutta hän koki jokapäiväisen kirjoittamisen hankalaksi. Lähdimme miettimään yhdessä muuta vaihtoehtoa, jolla nuori voisi harjoitella positiivista ajattelua.

NLP mielikuvan muokkausharjoituksista (ks. 5.1 Työskentelymallin lähtökohdat, NLP) löytyi harjoitus, jossa harjoiteltiin oivaltamaan, että hyvä olo vie hy-

vään uneen. Tässä harjoituksessa mietitään tietoisesti illalla ennen nukkumaanmenoa, mistä on päivän mittaan ollut kiitollinen. Nuori muokkasi tätä harjoitusta siten, että hänen oma sänkynsä on sellainen paikka ja alue, joka on pyhitetty positiivisten ajatusten paikaksi. Nuori ajattelee nukkumaan mennessään omassa sängyssään päivän positiivisia tapahtumia. Jatkoimme opinnäytetyön toiminnallista työskentelyä tämän harjoittelun avulla kahden viikon ajan.

Päätöstapaaminen

Palautekeskustelussa nuori arvioi osaamisensa tasolla 8,5. Nuori koki NLP:n mielikuvan muokkausharjoituksen itselleen sopivaksi ja hän on noudattanut tätä mallia joka ilta. Tämän harjoituksen myötä nuori oli kokenut, että kun hän tietoisesti ajattelee päivän positiivisia tapahtumia ennen nukkumaanmenoa, niin sillä on ollut positiivista vaikutusta myös nukahtamiseen. Nukahtaminen oli ollut helpompaa. Nuori kertoi, että hän haluaa jatkaa tämän työskentelytapaa käyttöö tulevaisuudessakin.

Nuori oli kokenut tämän projektin aikana, että häntä oli kuultu ja hän oli saanut itse tunnustella ja päättää. Aina ei ole vain aikuiset määrittelemässä. Nuori toivoi, että työskentelytapaa kehitettäisiin, mutta ei osannut määritellä miten. Hän mainitsi myös, että mallia voitaisiin käyttää nuorisokodissa enemmän. Päätöstyöskentely nuoren kanssa kesti 1h.

6.5 Kristiina

Kyseessä on 16-vuotias nuori, joka suorittaa vielä peruskoulua. Nuoren kanssa ei tähän työskentelyyn lähdetty, sillä hänen fyysinen terveydentilansa ei antanut siihen mahdollisuuksia. Tärkeintä oli hänen toipumisensa.

6.6 Aatami

Kyseessä on 16-vuotias nuori, joka suorittaa vielä peruskoulua. Nuoren kanssa käytiin keskustelua tästä työskentelymallista ja nuori ei halunnut tähän opinnäytetyön toiminnalliseen työskentelyyn osallistua.

En osallistu, tämä on ihan tyhmä.

6.7 Yhteenveto

TAULUKKO 1. Yhteenveto nuorten toiminnasta.

	Pekka	Lucia	Paavo	Anna	Kristiina	Aatami
Aloitustapaaminen	Aihe: Pankkitilin,-kortin ja nettipankkitunnusten hankkiminen Alkupisteet: 1	Aihe: Oman huoneen siistinä pitäminen Alkupisteet: 5	Aihe: Kadonneen pankkikortin ja netti pankkitunnusten uusiminen Alkupisteet: 5	Aihe: Positiivinen ajattelu Alkupisteet: 3	Nuori ei voinut osallistua	Nuori ei halunnut osallistua
Harjoittelu-vaihe	Toteutus: Äidin kanssa käynti pankissa. Tilin avaaminen ei onnistunut. Hoiti asian itsenäisesti. Kesto: 3 viikkoa	Toteutus: Tiistaina huoneen siistiminen, keskiviikkona siivoaminen ja perjantaina huoneen siistiminen. Kesto: 1 viikko	Toteutus: Pankissa käynti äidin kanssa. Kesto: 1 viikko	Toteutus: NLP mielikuva-harjoittelu ennen nukkumaanmenoa omassa sängyssä. Positiivisten asioiden ajattelua. Kesto: 2 viikkoa		
Päätöstapaaminen	Haasteet: Työskentelyn aloittaminen Onnistumiset: Nuori hoiti pankki asian itsenäisesti. Onnistumisen kokemus. Nuori toivoi, että tällaista työskentelyä olisi enemmän. Tuli kuulluksi. Kehitysehdotus: ei kehitettävää. Loppupisteet: 10	Haasteet: Poistui luvatta Nuorisokodilta. Työskentely keskeytyi. Onnistumiset: Hyvä työskentelymalli. Jatkaa toimintaa. Tuli kuulluksi. Kehitysehdotus: ei kehitettävää. Loppupisteet: 6	Haasteet: Opeteltavan asian löytyminen. Ennakkoluulot ja pelot. Onnistumiset: Ripeä toiminta. Ennakkoluulojen häviäminen. Tuli kuulluksi. Kehitysehdotus: ei kehitettävää. Loppupisteet: 8	Haasteet: Sopivan menetelmän löytyminen. Onnistumiset: Menetelmä löytyi. Nukahtaminen helpottui. Jatkaa toimintaa. Tuli kuulluksi. Kehitysehdotus: ei kehitettävää. Loppupisteet: 8.5		

Toiminta toteutettiin marras- joulukuussa 2018. Tutkimuksen käytännön toteutukseen nuorten kanssa kului aikaa 1–4 viikkoa/nuori ja yksilötapaamiset nuorten kanssa kestivät vaihdellen muutamasta minuutista yhteen tuntiin.

Kaikki nuoret olivat iältään 16-17-vuotiaita tyttöjä ja poikia. Neljä nuorista, heidän huoltajansa sekä nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä allekirjoittavat suostumuksen työskentelymallin harjoittelukokonaisuuteen. Samalla he antoivat luvan käyttää harjoittelukokonaisuudessa ja palautekeskustelussa kertynyttä materiaalia opinnäytetyön raportissa (LIITE 1, Opinnäytetyön tiedote ja suostumus). Viides nuorista ei voinut fyysisen terveyden tilan vuoksi osallistua opinnäytetyön työskentelykokonaisuuteen. Kuudennen nuoren kanssa käytiin keskustelua tästä työskentelykokonaisuudesta, mutta nuori ei halunnut tähän opinnäytetyön toiminnalliseen työskentelyyn osallistua.

Aloitustapaaminen

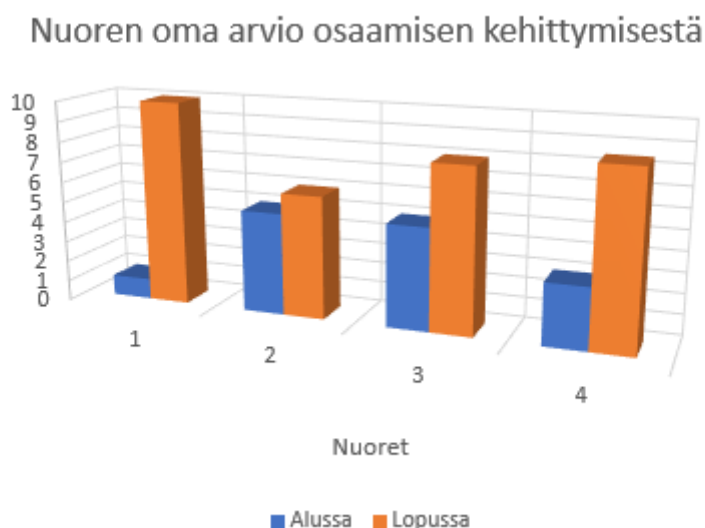
Nuorten kanssa työskentelyssä mietimme eteen tulevia haasteita. Mikäli nuori ei löydä opeteltavia arjen taitoja, miten motivoida nuorta kehitykseen ja kasvua edistävään työskentelyyn. Haasteeksi voi nousta myös se, jos nuori haluaa opetella sellaista taitoa, jotka ovat hänen kasvulleen ja kehitykselleen haitallisia.

Opinnäytetyön toiminnalliseen työskentelyyn osallistui 4 nuorta kuudesta ja kolmelle heistä oli heti selvää, mitä taitoa he haluavat harjoitella ja oppia elämässään. Yhdelle nuorelle neljästä oli haasteellista löytää opeteltavaa asiaa. Hänkin löysi ratkaisun nopeasti, kun asiaa pohdiskeltiin nuorisokodissa käytössä olevan hoito- ja kasvatussuunnitelman valmistelulomakkeen avulla.

Harjoitteluvaihe

Nuorisokodin arkeen tällainen työskentelytapa istui hyvin. Nuorisokodissa on käytössä viikkosuunnitelma, jonne kerätään yhdessä nuoren kanssa tulevan viikon menot ja muut sovitut asiat sekä arjen tehtävät. Tähän viikkosuunnitelmaan oli helppo suunnitella ja aikatauluttaa nuoren kanssa harjoittelu jakson sisältö, josta se oli nuoren ja kaikkien työntekijöiden nähtävillä. Nuorisokodissa nuoren vointia ja viikkoa sekä hoito- ja kasvatussuunnitelman tavoitteiden edistymistä ja toteutumista arvioidaan viikoittaisilla arviointiraporteilla sekä 2-4 kertaa vuodessa pidettävissä asiakassuunnitelmanneuvotteluissa. Tällainen työskentelytapa auttaa arvioimaan nuoren edistymistä ja erityisesti nuoren kokemusta edistymisestään, kun arvioidaan nuoren hoito- ja kasvatussuunnitelman tavoitteiden toteutumista. Tämän avulla jatkotyöskentelyn suunnittelu helpottuu, kun arvioidaan sijoituksen jatkoa tai päättymistä yhdessä nuoren, hänen perheensä sekä sosiaalityöntekijän kanssa.

Päätöstapaaminen

KUVIO 2. Nuorten oma arvio osaamisen kehittämisestä

Kaikki neljä työskentelyyn osallistunutta nuorta kokivat, että olivat edistyneet harjoittelujakson aikana. Numeraalinen arviointimenetelmä auttoi nuoria hahmottamaan omaa edistymistään konkreettisesti tai miksi edistymistä ei ollut tapahtunut nuoren toivomalla tavalla. Nuoret saivat onnistumisen kokemuksia, vaikka edistyminen oli ollut hitaampaa. Tämä menetelmä oli hyvä työväline myös nuoren ja perhetyöntekijän väliselle keskustelulle.

Psykkisesti ja neuropsykiatrisesti oireilevien nuorten haasteiden yksilöllisesti huomioiminen näissä keskustelu ja harjoittelu tilanteissa oli tärkeää. Merkityksellistä oli myös positiivisen ja kiireettömän ilmapiirin luominen, vaikka työskentely ei aina sujunut mutkattomasti.

Työntekijän haasteena oli pidättäytyä siihen mitä nuori haluaa, ettei työntekijä määrittele liian pitkälle nuoren tarpeita. Työntekijän omalla valmistautumisella oli iso merkitys työskentelytilanteiden onnistumiselle, jotta nuoren oma ääni eli osallisuus tulee keskeiseksi toiminnassa. Neuropsykiatrisen valmennus, NLP ja dialogisen ohjauksen käsitteet tarjoavat työntekijälle keinoja tukea ja opastaa nuorta hänen tavoitteidensa saavuttamisessa. (Ks. 3.2 Nuoren toimijuus ja 5.1 Työskentelymallin lähtökohdat, Neuropsykiatrisen valmennus sekä NLP.)

7 ARVIOINTI

	Positiiviset	Negatiiviset
Sisäiset asiat	Vahvuudet <ul style="list-style-type: none"> → Yksinkertainen käyttää → Nopea toteuttaa → Lisää osallisuutta → Kasvattaa nuoren itsetuntoa ja onnistumisen kokemuksia. → Konkretisoi työskentelyn tuloksen 	Heikkoudet <ul style="list-style-type: none"> → Jos nuori ei löydä kehittämiskohdetta tai motivoitu
Ulkoiset asiat	Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> → Helppo soveltaa erilaisiin toimintatilanteisiin ja muihinkin toimintaympäristöihin → Sopii nuorisokotien arkeen. 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> → Ohjaajaa määrittelee liian pitkälle nuoren tarpeita → Työtavan suunnitelmallinen ja johdonmukainen käyttö (ihmiset itse)

KUVIO 3. SWOT-analyysi (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) työskentelytavan sopivuudesta nuorten ohjaustilanteisiin ja ammattilaisten työvälineeksi (Professional academy. Marketing Theories – Swot Analysis, Vuorinen 2013, 89 & Lindroos & Lohivesi 2010, 219–220)

Arviointi on ollut keskeinen osa opinnäytetyötämme aiheen ideoinnista lähtien. Nuoret olivat tyytyväisiä ja varsinaisen työskentelytavan muuttamiseen emme tässä vaiheessa löytäneet uusia näkökulmia. Niitä varmasti tulee, kun työtä sovelletaan käytäntöön erilaisissa olosuhteissa. Ammatillaisen työvälineeksi tämä sopii hyvin systemaattisen ja suunnitelmallisen kuntoutuksen työvälineenä.

Väline on yksinkertainen, nopea ja se ei vaadi konkreettisia työkaluja. Se on helppo muunnella erilaisiin toimintaympäristöihin sekä soveltaa erilaisille kohderyhmille. Se tarjoaa myös kevyen työvälineen arjen tekemistä vahvistavaksi esimerkiksi ”tyhjiin hetkiin” vaikka kännykällä roikkumisen sijaan. Keskeistä on muistaa, että nuori on keskiössä kaikissa työvaiheissa ja ohjaaja on tukena vain sen verran, jotta nuori pystyy etenemään tehtävissä. Toiminta muuttuu itsenäiseksi osaamiseksi ja vahvistaa nuoren osallisuutta mm. hänen kokiessa

asiat itselleen tärkeiksi. (Ks. 3.1 Nuoren kuulluksi tuleminen ja 3.2. Nuoren toimijuus Lev Vygotskin lähikehityksen vyöhyke.)

Työskentelyn tulokset on helppo konkretisoida. Mallin heikkoutena saattaa joissakin tilanteissa olla vaikeus löytää kehittämiskohdetta tai se ettei nuori motivoitu työskentelyyn. Vaarana voi olla se, että ohjaaja määrittelee liikaa nuoren tarpeista. Uhkana toimintamallin hautautumiselle on se, jos työntekijät eivät lähde sitä systemaattisesti käyttämään ja se unohtuu välinpitämättömyyden kansioon.

8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

8.1 Eettisyys lapsi- ja lapsuudentutkimuksessa

Tavat, joilla lapsia on lähestytty tutkimuksissa, ovat muuttuneet osana suurempaa muutosta ajattelussa lapsuudesta ja lapsista. Huomio kohdistuu toimijuuteen ja sosiaaliseen osallistumiseen. Ajatus aikuisista ja lapsista vastakohtina on murentumassa. Lasten oikeuksien sopimuksen hyväksymisen myötä ajatukset ihmisoikeuksista ovat vahvistuneet ja se on vaikuttanut myös tutkimuseettiseen ajatteluun. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 33.)

Ihmisoikeuslähtöinen tutkimusetiikka perustuu tutkimukseen osallistuvan henkilön tai henkilöiden suostumukseen, joka taas perustuu vapaaehtoisuuteen ja riittävään tietoon. Tärkeitä ovat lapsen osallistumisen ja vaikuttamisen periaatteet. Lapsi tulisi nähdä muiden ihmisten kaltaisena sosiaalisena toimijana ja tämän tulee näkyä myös tutkimustoiminnassa. Eettisen symmetrian periaatteen mukaan mitään eroa lasten ja aikuisten välillä ei pidä ottaa lähtökohtaisesti annettuna. Tämä tarkoittaisi sitä, että lasten tutkiminen ei edellyttäisi erityisiä menetelmiä ja eettisiä periaatteita. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 34–36.)

Toiminnan suorittamispaikan valinta on myös käytännöllisesti ja eettisesti lausuttu valinta. Yleensä se tapahtuu jossain instituutiossa. Tärkeää on myös miettiä, ymmärtävätkö nuoret osallistumisen vapaaehtoisuuden ja osaavatko he tehdä eron tutkimuksen ja esimerkiksi työntekijän heille antaman tehtävän välille? Yleisesti ottaen on vaikeaa loppuun asti pitää kiinni täydellisestä vapaaehtoisuudesta osallistua tutkimukseen. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 35.)

Lainsäädäntö ei anna tarkkoja ohjeita lapsen osallistumisesta tieteelliseen tutkimukseen. Perustuslain 6§ mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti (L731/1999).

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HYMY II -työryhmän ehdotuksen mukaan lähtökohtaisesti lapset itse saavat päättää osallistumisestaan ja heillä tulee olla aito mahdollisuus osallistua ja oikeus olla osallistumatta. Työntekijän tulee

kertoa toiminnasta, johon nuori osallistuu, hänelle ymmärrettävällä tasolla. (Kuula, 2018.)

Opinnäytetyömme ympäristönä toimii nuorisokodin pieni neuvottelutila, joka on nuorille tuttu paikka. Käytännön toteutus tapahtuu myös tuttujen aikuisten kanssa. Näissä valinnoissa on otettu huomioon nuorten psyykkiset ja neurologiset haasteet.

Tutkimuslupa haetaan Kalliola Oy:n käytännön mukaan liiketoimintajohtajalta. Suostumus opinnäytetyön toiminnalliseen työskentelyyn ja haastatteluun pyydetään jokaiselta nuorelta ja heidän huoltajiltaan erikseen sekä heidän sijoituksestaan vastaavalta sosiaalityöntekijältä. Nuorisokotia ei yksilöidä. Tutkimukseen osallistuvien nuorten tietoja käsitellään nuorten antamalla nimimerkeillä ja sukupuolettomasti, jotta nuori ei tule tunnistetuksi.

8.2 Luotettavuus

Kehittämistyön luotettavuuskysymys on hyvä nostaa esiin jo suunnitteluvaiheessa. Tarkoituksena on keinojen löytäminen, jotta mahdollisimman luotettava tieto saadaan esiin analysoinnin keinoin. Lopulta kyse on työn laadusta, jonka analysointiin täytyy olla oikeat lähestymistavat. (Kananen 2013, 135–137.) Opinnäytetyön luotettavuus lähtee, menetelmien onnistuneesta suunnittelusta ja soveltamisesta käytäntöön sekä mahdollisimman objektiivisesta arvioinnista. Toiminnan seikkaperäisellä kuvauksella voidaan avata lukijalle uusi käsitys ja lähestymiskulma ilmiöön, jonka äärelle on vaikea päästä. (Leino 2007, 214–216).

Työmme jakautui kahdelle tekijälle. Tiimin toinen jäsen toteutti nuorten kanssa työskentelyn. Työskentelylle haluttiin taata parhaat mahdolliset onnistumisen edellytykset ja teimme johtopäätöksen, että tuttu henkilö antaa nuorille parhaat mahdollisuudet osallistua aidosti työskentelyyn. Toinen tiimimme jäsen toi tähän objektiivisemmän lähestymiskulman ja oli osallisena suunnittelussa ja tulosten analysoinnissa. Absoluuttisen oikean tulkinnan löytyminen lienee mahdoton tehtävä, mutta uskomme kuitenkin saavuttaneemme mahdollisimman luotettavan tuloksen kahden eri taholta asiaa tarkastelevan ammattilaisen keskustelelevasta työskentelystä.

9 POHDINTA

9.1 Suomen evankelisluterilaisen kirkon erityisnuorisotyö

Kirkon erityisnuorisotyössä ajatellaan, että jokainen nuori on tärkeä ja erityinen. Jumalan luoma ihme ja kun hän tarvitsee apua, on hän Jumalalle sekä seurakunnalle juuri silloin erityisen tärkeä. (Kirkkohallitus 2016, 7.)

Kirkon erityisnuorisotyössä katsotaan päivittäin silmiin erityisiä ihmeitä. Samalla katsotaan Kristuksen silmiin (Kirkkohallitus 2016, 8).

Kirkon erityisnuorisotyön tarkoitus on etsiä niitä nuoria, joilla on suuri hätä ja avun tarve. Kirkon erityisnuorisotyö on tarkoitettu nimensä mukaan erityistä tukea tarvitsevien nuorten ja heidän perheidensä avuksi ja tueksi. Tavoitteena on, että jokainen nuori voisi kokea olevansa tärkeä ja hyväksytty juuri sellaisena kuin hän on, Jumalan luomana ja lunastamana. Tarkoituksena on, että nuori löytäisi oman paikkansa tässä monimutkaisessa ja ristiriitaisessa yhteiskunnassamme. (Kirkkohallitus. Sakasti, erityisnuorisotyö.)

Kirkon erityisnuorisotyössä painotetaan yksilötyöskentelyyn. Tarkoitus on kohdata nuoria henkilökohtaisesti, perehtymällä heidän asioihinsa ja elämäntilanteeseen kokonaisvaltaisesti. Mukana työskentelyssä on nuori ja hänen läheisensä. Työskentelyssä hyödynnetään myös olemassa olevia verkostoja. Tavoite on löytää työskentelymalleja ja erilaisia tuen muotoja. (Kirkkohallitus 2016, 24.) Myös uuden rippikoulusuunnitelman (RKS) 2017 ytimessä on nuori itse. Suunnitelman tarkoituksena on palvella nuoren oppimista ja kasvua kristittyinä. Nuori ei ole työnkohde, vaan oman kasvunsa subjekti. (Kirkkohallitus. Sakasti, rippikoulu-uudistus.)

Opinnäytetyön yhtenä tulevaisuuden näkynä on, että tällainen nuorta osallistava työskentelytapa voisi olla hyödyksi monelle muullekin nuorten kanssa työskentelevälle taholle. Opinnäytetyö toteutettiin lastensuojelun toimin sijoitettujen psyykkisesti oireilevien nuorten parissa. Suomen evankelisluterilaisen kirkon erityisnuorisotyössä ja rippikoulutyössä työskennellään myös samankaltaisten haasteiden kanssa painivien nuorten keskuudessa. Kirkolla on tarkoitus kehittää työmenetelmiä, jotta toiminta seurakunnissa tukisi parhaalla

mahdollisella tavalla jo syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia nuoria (Kirkkohallitus. Sakasti, erityisnuorisotyö). Kehittämäämme työskentelymallia voidaan hyödyntää myös kirkon erityisnuorisotyön sekä rippikoulutyön yksilötyöskentelyn yhtenä työskentelytapana.

Sosionomina ja kirkon nuorisotyönohjaajana olen nähnyt, että kuunteleminen (dialogissa oleminen) ja ihmisarvon antaminen elämän vaikeimpien hetkien äärellä saa ihmeitä aikaan. Aidon huolenpidon kautta nuori voi tuntea ja kokea, että hänestä välitetään. Jumalan armo ja rakkaus voi tulla hänelle uudella tavalla todelliseksi. Ajattelen, että elämäni ja työtäni kannattelevat Raamatun perussanoma uskosta, toivosta ja rakkaudesta.

Kantakaa toistenne taakkoja, niin te toteutatte Kristuksen lain (Gal. 6:2).

9.2 Pohdinta

Opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle tarpeesta kehittää osallistavaa työskentelytapaa, jota voitaisiin hyödyntää nuorisokodissa asuvien nuorten kanssa. Tarve kehittää työskentelytapoja on noussut myös nuorten omista toiveista ja ajatuksista. Nuoret ovat tuoneet esille halunsa olla enemmän osallisia heidän omien asioidensa prosesseissa, joissa he ovat kokeneet jääneensä ulkopuoliseksi.

Kalliola Oy näytti vihreää valoa kehittämishankkeelle. Lähdimme kolmen naisen voimin rakentamaan tätä kehittämishanketta opinnäytetyöksi. Opinnäytetyö muuttui ensimmäisen kerran, kun kolmen hengen tiimistä tuli kahden hengen tiimi. Seuraava käänne tuli opinnäytetyön suunnitelman esittelyseminaarissa, jolloin työmme sai uuden suunnan. Tässä seminaarissa meitä ohjattiin tapaustutkimuksen äärelle kehittämishankkeen sijaan ja olimme suunnitelmien ja teorioiden kanssa uuden edessä. Käytimme paljon aikaa uuden teorian haltuun ottamisessa, koska tapaustutkimus oli asiana meille vieras. Opinnäytetyön lähestyttyä käsikirjoitusvaihetta totesimme, että olemme palanneet lähelle alkuperäistä suunnitelmaa eli kehittämishanketta.

Opinnäytetyö vaiheineen kesti yli kaksi vuotta. Kovalla työllä, ahkeruudella, suunnitelmallisuudella ja ammatillisella otteella olemme luoneet uuden työ-

kentelytavan. Olemme saaneet tutustua erilaisiin tutkimustapoihin sekä oppineet rajaamaan materiaalia kehittämishankkeen kannalta katsottuna oleellisiin asioihin. Nämä ovat auttaneet meitä saamaan opinnäytetyön valmiiksi kokonaisuudeksi.

Yhteistyötaitomme kehittyivät prosessissa. Lopulta me kaksi toisiamme kovasti haastavaa vahvaa aikuista naista lähennyimme huimasti toisiamme ja pääsimme hyvään lopputulokseen. Ammatillista kasvua tapahtui paljon, kun saimme olla kehittämässä kuntouttavaa ja osallistavaa työskentelytapaa nuorten kanssa. Meillä on vahva ymmärrys siitä, että nuorisokodeissa on liian paljon passiivista, jopa moitittavaa toimintaa. Tämän opinnäytetyön myötä olemme saaneet peilata omaa toimintaamme lastensuojelutyössä. Opinnäytetyöskentely on vahvistanut näkemystämme tällaisen nuorta osallistavan työskentelymallin kehittämisen tärkeydestä nuorenkasvun, kehityksen ja kuntoutumisen kannalta katsottuna.

Näemme merkityksellisenä kasvattaessamme uutta sukupolvea, että he voisivat aikuistuessaan kokea heidän sanomisillaan olevan merkitystä. Tavoitteena on myös se, että he haluaisivat itse vaikuttaa ja saada muutosta aikaiseksi. Ammatillisina meidän on tärkeää tuottaa rakenteellista sosiaalityötä ja kantaa vastuuta uusien työmallien kehittämisestä, jotta kuntouttava ote on mahdollisimman laadukasta ja edistyksellistä. Tärkeää on saattaa nämä tiedot ja taidot kaikille toimijoille sekä päättäjille päätöksen tekoon.

Olemme itse sitoutuneet käyttämään tätä työskentelytapaa arjen ohjaustyössä nuorten kanssa. Opinnäytetyö luovutetaan myös Kalliola Oy:n johdolle vapain käyttöoikeuksin. Teemme kehittämästämme työskentelytavasta oppaan, jonka toteutamme sähköisenä kestävän kehityksen näkökulmaa arvostaen. Tarjoamme myös aiheesta artikkelia sosiaali- ja terveysalan julkaisuihin.

Tämä matka on vahvistanut ammatillista identiteettiämme ja näkyämme sosionomeina ja kirkon nuorisotyönohjaajana. Kuuntelijan taitojen kehittäminen on jatkuva prosessi. Kuunteleminen on osallisuuden yksi tärkein tekijä nuoren kanssa työskentelyssä, jossa annetaan tilaa toisen ajatuksille ja puheelle. Ajattelemme, että kohtaamamme nuoret eivät ole työmme kohteita, vaan ha-

luamme ammattilaisina tuoda taitomme ja tietomme nuorten ja heidän perheidensä käyttöön. Ajatuksenamme on, että kuljemme heidän rinnallaan tukien, kunnes heidän omat jalkansa taas kantavat.

Pysähdy hetkeksi. Ota hetki aikaa. Haluan sinun tietävän, että sinä olet tärkeä. Sinun mielipiteilläsi, toiveillasi ja pelkällä olemassa olollasi on minulle suuri merkitys. Kaikki on hyvin juuri nyt. Se on minun lupaukseni sinulle. (www.valopolku.com.)

LÄHTEET

- Aalberg V & Siimes M.A. (2007). *Lapsesta aikuiseksi: nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi*. Helsinki Gummerus Kirjapaino, Jyväskylä.
- Bandler, R. 2008. *Get the life you want*. Florida: Health communications, ink.
- Hankamäki, Jukka (2008.) *Dialoginen filosofia. Teoria, metodi ja politiikka*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hipp, T., Pollari, K, & Luoma, S. (2018). *Nuorten äänen pitää kuulua! Nuorten osallisuus päätöksenteossa*. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 6/2018. Saatavilla 20.2.2019 <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Nuorten-aaenen-pitaa-kuulua-final.pdf>
- Huhtanen, R. (2016). Vapaaehtoinen vai tahdonvastainen huostaanotto? Teoksessa R. Enroos, T. Heino & T. Pösö (toim.) *Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä* Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Huotari, A. & Tamski, E-L. (2011). *Tammenterhon tarinoita. Kirja valmennuksesta*. Jyväskylä: Kopijyvä Oy
- Jyrkämä, J. 2007. Toimijuus ja toimijatilanteet – aineksia ikääntymisen arjen tutkimukseen. Teoksessa M. Seppänen, A. Karisto & T. Kröger. *Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä*. Toim. 2007. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Järvikoski, A., Martin, M., Kippola-Pääkkönen, A. & Härkäpää, K. (2017). Asiakkaan kehittämisosallisuus kuntoutuksessa. Teoksessa A. Pohjola, M. Kairala, H. Lyly & A. Niskala (toim.) *Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaan osallisuuden muutos sosiaali- ja terveystalveissa*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Kalliolan Settlementti. Historia. Saatavilla 20.2.2019 <https://www.kalliola.fi/tieto-kalliolasta/toiminnan-perusta/historia/>
- Kalliola settlementti. Lastensuojelu ja perheet. Saatavilla 20.2.2019 <https://www.kalliola.fi/sosiaalityo/lastensuojelu-ja-perheet/>
- Kananen, J. (2013). *Case-tutkimus opinnäytetyönä*. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Kirkkohallitus. (2016). *Läsnäolon nuorisotyö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon erityisnuorisotyön linjaus*. Kuopio: Grano Oy. Saatavilla 13.1.2019 https://issuu.com/kirkonkasvatus/docs/lasnaolon_nuorisotyö-linjaus
- Kirkkohallitus. Sakasti, erityisnuorisotyö. Saatavilla 13.1.2019 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content2AF79E>
- Kirkkohallitus. Sakasti, rippikoulu-uudistus. Saatavilla 20.2.2019 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content237F32>
- Koponen, H. (2017). Teoksessa J. Lönnqvist, M. Henriksson, M. Marttunen & T. Patronen (toim.) *Psykiatria*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Korkeila, J. & Leppämäki, S. (2017) Keskushermoston kehitykseen liittyvät häiriöt. Teoksessa J. Lönnqvist, M. Henriksson, M. Marttunen & T. Patronen (toim.) *Psykiatria*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

- Kuula, A. (2008). Lapsi tutkimuskohteena -eettinen ennakoarviointi ja aineistojen arkistoinnin etiikka. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto Eri-laiset aineistot yhteiskuntatieteissä-Esimerkkeinä lastensuojelusekä lapsi- ja nuorisotutkimus [Seminaari]. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavilla 30.11.2018 http://www.fsd.uta.fi/fi/ajankoh-taista/tapahtumat/lapset_ja_nuoret_2008/Arja-Kuula_eay_31102008.pdf
- Kuusikko-työryhmä (2017). *Kuusikkokunnat. Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2017*. Saatavilla 25.1.2019 https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkai-sut/pdf/18_06_20_Lastensuojelu_raportti_2017.pdf
- L 417/2007. Lastensuojelulaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2007/20070417>
- L 731/1999. Suomen perustuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1999/19990731>
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/al-kup/2014/20141301>
- Lassander, M.; Karila-Hietala, R. (2015) *Nuoren mielen ensiapu. Mielenterveys osaamista lasten ja nuorten kohtaamiseen*. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.
- Law, M., Baptiste, S., Carswell, A., McColl, MA., Polatajko, H., Pollock, N. (1998) *Canadian Occupational Performance Measure*. 3.edition. Ottawa: CAOT Publications ACE.
- Leiman, M. (2015) Dialoginen ohjaus. Teoksessa Kauppila, P., Silvonon, J. & Vanhalakka-Ruoho (toim.) *Toimijuus, ohjaus ja elämänkulku*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. Saatavilla 12.1.2019 http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1747-8/urn_isbn_978-952-61-1747-8.pdf
- Leino, H. (2007). Yleinen ongelma, yksi tapaus. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.
- Lindroos, J-E. & Lohivesi, T. (2010). *Onnistu strategiassa*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Ljunberg, T. (2012). *Rentoutumisen avaimet –vapaudu stressistä ja jännityksestä*. Helsinki: Delfiini Kirjat.
- Marttunen, M. & Kaltiala-Heino, R. (2017) Nuorisopsykiatria. Teoksessa J. Lönnqvist, M. Henriksson, M. Marttunen & T. Patronen (toim.) *Psykiatria*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Mikkola, M., Rintanen, H., Nuorteva, L., Kovanen, M, & Erhola, M. (2015). *Valtakunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon laitospaikkaselvitys*. RAPORTTI 8 / 2015. Saatavilla 30.11.2018 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125983/THL_RAP008_2015WEB.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. (2014). *Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

- Pesäpuu ry ja Lastensuojelun Keskusliitto (2012). *Uskomme sinuun – Usko sinäkin*. Aikuisten opas. Äänekoski: Keski-Suomen Painotuote Oy. Saatavilla 12.10.2018: https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/02/Us_Us_aikuisten_opas_netti.pdf
- Porko, P., Heino, T. & Eriksson, P. (2018). *Selvitys yksityisistä lastensuojelun yksiköistä*. THL Työpaperi 21/2018. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Saatavilla 4.2.2019: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136436/URN_ISBN_978-952-343-131-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Professional academy. *Marketing Theories – Swot Analysis*. Saatavilla 10.1.2018 <https://www.professionalacademy.com/blogs-and-advice/marketing-theories---swot-analysis>
- Pösö, T. (2004). *Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista*. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Raitakari, S., Juhila, K., Günther, K., Kulmala, A. & Saario, S. 2013. *Asiakaslähtöisyydet asiakas-ammattilaisvuorovaikutuksessa: kuluttajuus, kumppanuus ja huolenpito mielenterveyskuntoutuksessa*. Saatavilla 2.1.2019 http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95625/asiakaslahtoisyydet_asiakas_ammattilaisvuorovaikutuksessa_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Rouvinen-Wilenius, P. (2014). Kohti osallisuutta – mikä estää, mikä mahdollistaa. Teoksessa A. Jämsen & A. Pyykkönen (toim.), *Osallisuuden jäljillä*. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry.
- Räty, T. (2015). *Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen*. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Silfverberg, P. (2007). *Ideasta projektiksi*. Projektinvetäjän käsikirja. Saatavilla 15.2.2019 http://www.helsinki.fi/urapalvelut/materiaalit/liitetiedostot/ideasta_projektiksi.pdf
- Sivonen, J. 2015. Toiminta ja suhteet – neljä fragmentti toimijuudesta. Teoksessa P. Kauppila, J. Silvonon & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.) *Toimijuus, ohjaus ja elämäntulkinta*. Itä-Suomen yliopisto. Saatavilla 12.1.2019 http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1747-8/urn_isbn_978-952-61-1747-8.pdf
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (2005). *Laadullisen sosiaalitutkimuksen eettiset kysymykset*. Saatavilla 1.12.2018: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75146/Tp4-2005.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) Saatavilla 15.1.2018 <https://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut>
- Sourander, A. & Aronen, E. (2017) Lastenpsykiatria. Teoksessa J. Lönnqvist, M. Henriksson, M. Marttunen & T. Patronen (toim.) *Psykiatria*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2014). Toimia. Saatavilla: <http://www.thl.fi/toimia/tietokanta/mittariversio/95/>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2016. Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä. Saatavilla 27.1.2019. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/dialogisuus_ammattilaisen_ja_perheen_valilla

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2017). Lastensuojelun laitoshoido. Saatavilla 30.11.2018 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape-erityis-ja-vaativan-tason-palvelut/lastensuojelun-kehittaminen/lastensuojelun-laitoshoido>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, lastensuojelu 2017 –tilasto. Saatavilla 22.2.2019 <https://www.slideshare.net/THLfi/lastensuojelu-2017-tilasto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2017). Liitetaulukko 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret viimeisimmän sijoitustiedon mukaan, 2015–2017. Saatavilla 26.1.2019 https://thl.fi/tilastoliite/tilastoraportit/2018/TR17_18_LIITTEET.p
- Timonen-Kallio, E. Yliruka, L. & Närhi, P. (2017). *Lastensuojelun teraputtisen laitospalvelun mallinnus OSA VIII*. THL Työpäpöri 23/2017. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Saatavilla 6.1.2018: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyopa-eri_2017_23_netiti%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Unicef. *Yleissopimus lapsen oikeuksista*. Saatavilla 10.10.2018 <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>
- Valtion koulukodit, yleistä koulukodeista. Saatavilla 22.2.2019 <http://www.valtionkoulukodit.fi/yleista-koulukodeista.html>
- Vanhalakka-Ruoho, M. 2015. Toimijuus ja suunnanotto elämässä. Teoksessä Kauppila, P., Silvonen, J. & Vanhalakka-Ruoho (toim.) *Toimijuus, ohjaus ja elämänkulku*. Itä-Suomen yliopisto. Saatavilla 12.1.2019 http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1747-8/urn_isbn_978-952-61-1747-8.pdf
- Vuorinen, T. (2013). *Strategiakirja, 20 työkalua*. Helsinki: Talentum Media Oy.

LIITE 1. OPINNÄYTETYÖN TIEDOTE JA SUOSTUMUS

Opinnäytetyö koostuu Kalliola Oy:n nuorisokodin kuuden nuoren Neuropsykiatrisen valmennuksen työskentelykokonaisuudesta, jossa on hyödynnetty COPM itsearviointimenetelmän ajatusta. Tutkimus sisältää aloitustapaamisen nuoren kanssa, harjoitteluvaiheen sekä päätöstapaamisen. Aikaa tutkimuksen käytännön toteutukseen menee arviolta 2-4 viikkoa. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista jokaiselle nuorelle.

Lyhyt kuvaus työskentelystä:

Aloitustapaamisessa nuorta pyydetään nimeämään 1-2 päivittäistä toimintoa, jotka hän haluaisi oppia, mutta ovat hänelle haasteellisia. Nuori arvioi itse osaamisensa asteikolla 1-10 siten, että numero 1 tarkoittaa, ettei nuori suoriudu lainkaan ja numero 10 tarkoittaa, että nuori suoriutuu erittäin hyvin. Tässä tapaamisessa nuoren kanssa tehdään myös haasteen/haasteiden harjoittelusta suunnitelma.

Harjoitteluvaiheessa nuoren kanssa opetellaan ja harjoitellaan suunnitelman mukaan aikuisten opastamana. Suunnitelman etenemistä seurataan nuorisokodissa käytössä olevan viikkosuunnitelman mukaan ja sitä arvioidaan Joka viikkoisissa arviointiraporteissa.

Päätöstapaamisessa nuori arvioi uudelleen aloitustapaamisessa määrittelemänsä haasteen/haasteet. Pisteytys tapahtuu toiminnasta suoriutumisen ja tyytyväisyyden näkökulmasta katsottuna. Pisteytys tapahtuu numeroiden 1-10 avulla samalla tavalla kuin työskentelyn aloitustapaamisessa.

Työskentelyn päätteeksi nuori antaa vielä palautteen. Palautteen antaminen tapahtuu nuorta haastatteleamalla. Haastattelussa nuori vastaa avoimiin palauttekyksymyksiin keskustellen työskentelyssä mukana olevan työntekijän (Virpi Salo) kanssa. Työntekijä kirjaa nuoren vastaukset yhteistyössä nuoren kanssa.

SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖN TOIMINNALLISEEN TYÖSKENTELYYN JA HAASTATTELUUN

Olen saanut, lukenut ja ymmärtänyt Virpi Salon ja Päivi Leppäsen tiedotteen opinnäytetyöstä. Tiedotteessa on ollut riittävästi tietoa opinnäytetyön tarkoituksesta. Minulla on ollut mahdollisuus saada lisätietoa suullisesti. Minulle on kerrottu, että osallistuminen on minulle vapaaehtoista ja työskentelystä kerättyä tietoa käsitellään opinnäytetyön raportissa nimettömänä.

Allekirjoittamalla tämän lomakkeen, suostun osallistumaan opinnäytetyön toiminnalliseen työskentelyyn ja haastatteluun ja annan luvan käyttää työskentelystä ja haastattelusta kerättyä materiaalia opinnäytetyön raportissa nimettömänä.

Paikka ja aika, Suostumuksen antajan allekirjoitus (nuori)

Paikka ja aika, Suostumuksen antajan allekirjoitus (huoltaja)

Paikka ja aika, suostumuksen antajan allekirjoitus (sosiaalityöntekijä)
